

Dr. Farkas Éva
A szak- és felnőttképzés gyakorlata

Dr. Farkas Éva

**A SZAK- ÉS FELNŐTTKÉPZÉS
GYAKORLATA**

SZTE JGYPK
Szeged, 2013

Projektcím:
Dél-alföldi Felnőttképzési – Szakképzési Tudástár
és Tanácsadó Központ létrehozása /DAF-FSZTTK/

Pályázati azonosító:
TÁMOP-2.2.4-11/1-2012-0004

Kedvezményezett:
Szegedi Tudományegyetem

Projektidőszak:
2012.07.01–2013.12.31

E-mail: projekt@jgypk.u-szeged.hu/dft
Web: www.jgypk.hu

Lektorálta:
Dr. Németh Balázs

Borítóterv:
Forró Lajos

ISBN 978-963-9927-68-1

© Farkas Éva
© SZTE JGYPK

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS	7
1.1. A tanulás felértékelődése	7
1.2. A felnőttképzés felértékelődése	9
2. A SZAK- ÉS FELNŐTTKÉPZÉS SZERKEZETI JELLEMZŐI	11
2.1. A szak- és felnőttképzés alapfogalmai, rendszere, intézményei	11
2.1.1. Felnőttoktatás – felnőttképzés	13
2.1.1.1. Lifelong learning – Egész életen át tartó tanulás	15
2.1.1.2. Általános célú oktatás/képzés	19
2.1.1.3. Szakmai célú képzés	20
2.1.1.4. Nyelvi célú képzés	20
2.1.2. A szakképzés rendszere	21
2.1.3. A szak- és felnőttképzés intézményei	22
2.2. A szak- és felnőttképzés jogi szabályozása, irányítása	25
2.3. A szak- és felnőttképzés finanszírozása	27
3. A SZAK- ÉS FELNŐTTKÉPZÉS TARTALMI JELLEMZŐI	31
3.1. Az Országos Képzési Jegyzék	31
3.2. Szakmai és vizsgakövetelmények	46
3.2.1. A szakmai és vizsgakövetelmények felépítése, tartalma	48

3.3. A vizsgáztatás tartalmi és módszertani kérdései	52
3.3.1. A szakmai vizsga megszervezése	55
3.3.1.1. A vizsga bejelentése	55
3.3.1.2. A vizsga lebonyolítása	56
3.3.1.3. A szakmai vizsgabizottság	58
4. A SZAK- ÉS FELNŐTTKÉPZÉSI PROGRAMOK GYAKORLATI SZERVEZÉSÉNEK KÉRDÉSEI	61
4.1. Az oktatásszervezés folyamata	61
4.2. A képzés szakmai előkészítése, indítása	63
4.2.1. A felnőttképzési tevékenység megkezdése	63
4.2.1.1. A képzés indításával kapcsolatos teendők	70
4.3. A képzés lebonyolítása, zárása és a kötelezően vezetendő dokumentumok	73
4.3.1. A képzés zárása	77
5. BEFEJEZÉS	79
6. IRODALOMJEGYZÉK	81

1. BEVEZETÉS

1.1. A tanulás felértékelődése

Az oktatás, képzés, ezen belül is a szak- és felnőttképzés korunk és társadalmunk egyik legfontosabb közügye. A közvélemény figyelme egyre erőteljesebben fordul az oktatási kérdések, az oktatás helyzetének alakulása felé. A téma valódi társadalmpolitikai kérdéssé vált. Mindenkit érdekel, hogy mi lesz a gyermekéből. Hol és mit tanulhat, milyen módszerekkel, milyen körülmények között? A tanulás döntő szakasza azonban a gyermekkorról manapság egyre inkább a felnőttkorra helyeződik át. Az iskolarendszerű szakképzés funkciója jellemzően már csak az első szakképesítés megszerzésére terjed ki. A felnőttkor különböző szakaszaiban többször szembesülnünk kell azzal, hogy a korábban megfelelőnek bizonyult tudásunk elavul. Az idő előre haladtával a megszerzett ismeretek társadalmi hasznosíthatósága drasztikusan csökken, ezért egyre inkább kulcskérdéssé válik a felnőttek folyamatos továbbképzése vagy átképzése. Érdemes tehát időben felkészülnünk a változásokra, annál is inkább, mivel közismert tény, hogy napjainkban az oktatás a legjobban megtérülő beruházás.

A különböző gazdasági és társalmi alrendszerek szoros kölcsönhatásban működnek egymással, így az egyik politikaterületen elindult folyamat szükségszerűen feltételezi egy másik politikaterület folyamatainak változásait. A tanulás felértékelődését is az oktatási szektoron kívül végbement változások indították el. Az Európai Unióban például alapvető közösségi jog a személyek, a munkaerő

szabad mozgása, a mobilitás, amelynek elfogadása maga után vonta a diplomák és végzettségek kölcsönös elismertetésének igényét, a terület szabályozását. Ezt a dimenziót is lényeges tényezőként jelzi Halász Gábor az európai oktatáspolitikai formálódása szempontjából (v.ö. HALÁSZ, 2012). Az emberi erőforrás fejlesztése – mint kiemelt európai uniós célkitűzés – befolyással bírt az oktatási intézményekben folyó képzések tartalmára, elindította azok jogi és pénzügyi újragondolását.

A szociálpolitikán belül a szegénység elleni küzdelemben szintén jelentős szerepet játszik az oktatás és képzés, mivel a gazdasági inaktivitás és a szegénység között szoros összefüggés van (HALÁSZ, 2004). A foglalkoztatáspolitikai aktív eszköze a (szak)képzés, amely lehetővé teszi az inaktív munkaerő visszavezetését a munkaerő-piacra.

Egyre nyilvánvalóbb, hogy a felnövekvő nemzedék az iskolában nem tanítható meg mindarra a tudásra, amelyre az embernek élete végéig szüksége van. Ezentúl a fiatalok tanítása – még a legmagasabb szinten is –, már csupán alapot adhat a további képzésekhez. A tanulás döntő szakasza a felnőttkorra helyeződik át. A fiatalok nagytöbbsége már ma is az iskolarendszeren kívül, a felnőttképzés keretei között szerzi meg képzettségeit, fejleszti képességeit, és még inkább így lesz ez a jövőben. Ezért olyan – az egész életen át tartó tanulás szemléletét képviselő – oktatási rendszer létrehozása kívánatos, amely megteremti a közoktatás, a szakképzés, a felsőoktatás és a felnőttképzés koherens rendszerét. Ennek részeként olyan képzési rendszer működtetése szükséges, amely lehetővé teszi a változó társadalmi, gazdasági, munkaerő-piaci és demográfiai körülményekhez gyorsabban és alkotó módon alkalmazkodni képes polgár és munkaerő fejlesztését. Mindemellett e rendszert úgy kell működtetni, hogy kiszolgálja az egész életen át tartó tanulási folyamatokba bekapcsolódni vagy abban tartósan megnyilvánulni szándékozók igényeit. Ezen célok megvalósításához ma egy sokszínű, ezáltal nehezen leírható, oktatási (szakképzési) rendszer társul Magyarországon, amelynek milyenségéről és minőségéről különféle, sok esetben eltérő megítéléseket olvashatunk, hallhatunk mind a szakemberek mind pedig az állampolgárok köréből.

1.2. A felnőttképzés felértékelődése

A felnőttek tanulásának szükségessége mellett ma már nem kell hosszasan érvelni. Ahogy arra az előzőekben utaltam, a tanulás tevékenysége javarészt a felnőttkorra összpontosul. Egyrészt, mert a felnővekvő nemzedék nyilvánvalóan nem tanítható meg mindarra, amire élete végéig szüksége lesz, másrészt, mert az ismeretek elavulnak és az egyéni boldoguláshoz, a társadalmi-gazdasági haladáshoz szükséges a tudás és a kompetenciák folyamatos megújítása, fejlesztése.

Felnőttképzésnek – a magyar jogi terminológia szerint – csak az iskolarendszeren kívül folytatott általános, nyelvi és szakmai képzést nevezzük. Jelen munkánk ennek megfelelően az iskolarendszeren kívüli szak- és felnőttképzés szervezés gyakorlatára tejed ki, azaz az iskolarendszeren kívüli tevékenységet végző felnőttképzési intézményekre és az általuk – saját képzési program alapján – indított általános, nyelvi, szakmai képzések rendszerére, valamint az ezekben a képzésekben résztvevő felnőttekre vonatkozik. A tanulmány nem tárgyalja azonban az iskolarendszerben megvalósuló szakképzést, azaz a szakiskolai, szakközépiskolai képzést és nem foglalkozik a befejezett iskolai végzettség megszerzésére irányuló iskolarendszerű felnőttoktatással sem.

A felnőttképzés rendszere, célja, tartalma folyamatos és gyors átalakuláson megy keresztül, amelyet részben a gyakorlat, részben az oktatáspolitikai inspirál. Elsődleges funkciója is a gazdasági és társadalmi folyamatokkal összhangban változik. Az 1990-es évek elején például, –a gazdaság szerkezetének jelentős átrendeződése miatt –, a felnőttek mennyiségorientált átképzése volt a jellemző cél, míg ma inkább a minőségorientált továbbképzés és a kompetencia alapú képzés a domináns. A társadalmi környezet változása, a gazdasági növekedés és a versenyképesség tudásfüggővé válása következtében a felnőttképzés szerepe az utóbbi két évtizedben jelentősen megnövekedett. A változás a munkavállalók részéről az ismeretek folyamatos aktualizálását, korszerűsítését teszi szükségessé. A többfókuszú felnőttképzés által megvalósítandó cél kettős, egyrészt gazdasági, másrészt szociális természetű.

Célja a gazdaság, a tudás versenyképességének fejlesztése. Célja továbbá a társadalmi kohézió, valamint a hátrányos helyzetű rétegek felzárkóztatása, az esélyegyenlőség biztosítása. A munkanélküliség és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelemben ezért a felnőttképzés a foglalkoztatás- és szociálpolitika kulcseszközévé válik.

A felnőttképzési rendszernek rendkívül szerteágazó funkciókat kell betöltenie és egymástól eltérő – társadalmi, gazdasági, intézményi, egyéni – érdekeket kell szolgálnia. Ezzel együtt a felnőttképzésnek hozzá kell járulnia többek között az információs társadalom új tudásszükségleteinek kielégítéséhez, az európai integráció folyamatának értelmezéséhez, a közéleti demokrácia fejlesztéséhez, az egyéni életminőség javításához is.

Érthető, hogy a szerteágazó feladatkörök és különféle érdekek következtében, a felnőttképzés területe állandó jogszabályváltozásokkal terhelt terület, amelyben néha nem könnyű eligazodni.

Jelen könyv az iskolarendszeren kívüli szak- és felnőttképzési rendszer működésének napi gyakorlatát kívánja bemutatni, ahhoz kíván útmutatóul szolgálni.

2. A SZAK- ÉS FELNŐTTKÉPZÉS SZERKEZETI JELLEMZŐI

2.1. A szak- és felnőttképzés alapfogalmai, rendszere, intézményei

A szakképzés fogalmát sokan leszűkítik az iskolai rendszerű szakképzésre, valamint az Országos Képzési Jegyzékben (továbbiakban OKJ) meghatározott szakképesítések körére. Ennek elsősorban praktikus okai vannak, hiszen a szakképzés évtizedeken keresztül az iskolai rendszerű szakképzést jelentette, mert akkoriban az volt a domináns. Az OKJ pedig azért gyakorol nagyobb hatást a köztudatra, mert az állam által elismert szakképesítéseket tartalmazza. Mivel az OKJ-s szakképesítések a szakképesítésért felelős miniszter által meghatározott szakmai követelmények alapján lefolytatott szakmai, elméleti és gyakorlati képzéseken alapulnak, a munkaerőpiac szereplői számára ez a körülmény minőségi biztosítékot ígér. Ezért az OKJ-s képzéseknek a többi képesítésnél magasabb a munkaerőpiaci presztízsük. De persze szép számmal léteznek nem OKJ-s képzések és képesítések is. Tágabb értelemben tehát mindazokat az iskolai rendszeren belüli, és azon kívüli képzési formákat **szakképzésnek** kell neveznünk, amelyek valamilyen, a munkaerőpiacon elismert képesítést nyújtanak. A továbbiakban a szakképzés kifejezés alatt ezért az OKJ-s vagy nem OKJ-s képesítések megszerzésére irányuló iskolai rendszeren belüli és azon kívüli képzések összességét értem.

A tanulás azonban sokféle célra irányulhat, a szakképzettség megszerzése csak egy ezek közül. A szakképesítésen kívül célja lehet például hasznos szakmai tudás megszerzése, felsőfokú továbbtanulás vagy arra való felkészülés, valamint a tanulási kulcskompetenciák és képességek fejlesztése egyaránt. A képzések az igényekhez igazodóan szintén sokfélék lehetnek. Folyhatnak iskolai rendszerben vagy iskolarendszeren kívül, tanfolyami vagy távoktatásos formában.

A szakképzés – az iskolarendszeren kívüli képzések tekintetében – azonos pályán mozog a felnőttképzéssel.

Az utóbbi időben egyre inkább beépül a köztudatba egy, a pedagógiával egyként eglyényű, ahhoz a neveléstudomány részeként sok szálon kapcsolódó, de mégis elkülönülő társtudomány, az andragógia. A görög eredetű szó a felnőttnevelés tudományát jelenti, amely a felnőttnevelés társadalmi funkcióival, a felnőtt korosztály iskolai és iskolán kívüli oktatásának és képzésének cél- és feladatrendszerével, a felnőttek tanulásának és tanításának eszközeivel és módszereivel foglalkozik. A pedagógia és andragógia megkülönböztetése mégis sok szempontból indokolt; a felnőttek heterogén életkori sajátosságai, eltérő tanulási motivációi, a korábbi ismeretei, élettapasztalatai szükségessé teszik, hogy a felnőttekkel más módszerekkel, eszközökkel, felkészültséggel foglalkozzunk, mint a sokkal inkább homogén csoportot alkotó gyermekekkel. Ugyanakkor az andragógia, mint rendszer még két lényeges neveléstudományi dimenzióra is rávilágít. Egyrészt hangsúlyozza, hogy a felnőttnevelés feladata, hogy a felnőtt tanulót segítse autonóm módon gondolkodni, önállóvá válni a tanulási tevékenységben. Az andragógia egyben a felnőttek tanulási és tanítási folyamatának vizsgálatára vállalkozó tudományos rendszer, mely a pedagógia mellett támaszkodik a pszichológia, a szociológia, s más tudományok eredményeire, perspektíváira egyaránt. (BAJUSZ – NÉMETH, 2011)

A felnőttnevelésnek két nagy területe van. Az egyik az iskolai rendszerű felnőttoktatás, amely lehetőséget biztosít arra, hogy a felnőttek, akik az erre hivatott életkorban bármely okból nem fejezték be iskolai tanulmányaikat felnőttkorukban befejezett iskolai végzettséget szerezhessenek. Ez a kisebb rész. A felnőttnevelés

nagyobb területét képezi az olyan felnőttképzés, amely az iskola-rendszeren kívül szervezett általános, nyelvi és szakmai képzéseket foglalja magában.

„A **felnőttnevelés** a nagykorú és felnőtt ember személyiségének meghatározott célok érdekében folyó, céltudatosan szervezett fejlesztése. Elsődlegesen legalább bipoláris aktivitás kölcsönhatásaként alakul ki. A másik értelmezés szervezett formális és non-formális folyamatok összességének fogja fel a felnőttnevelést. Az értelmezés tudományos szemlélet kérdése. A második értelmezés magában foglalja, mint fontos részágat, az elsőt, a céltudatosan szervezett hatásrendszert, de ezt kiegészíteni tartja szükségesnek a non-formális nevelés szélesebb hatásrendszerével is. A két szemlélet tehát mindkét meghatározó elem hangsúlyozásával egységes felnőttnevelési szemléletté egyesíthető” (BENEDEK ANDRÁS – CSOMA GYULA – HARANGI LÁSZLÓ, 2002: 172.)

2.1.1. Felnőttoktatás – felnőttképzés

A köznyelvben a felnőttoktatást és felnőttképzést egymás szinonimájaként használják. De nem is lehet éles határvonalat húzni a felnőttoktatás és felnőttképzés között, hiszen egyértelmű összefüggés van az ismeretek elsajátítása és a kompetenciára való alkalmassá tétel között. E két tevékenység hat egymásra. A jó képzés további ismeretszerzésre, önművelésre ösztönöz, vagyis motivál. Épít a tanulók élettapasztalataira, szellemiségével, „hangulatával” személyiséget formál, és a készségfejlesztéshez is szükséges ismereteket ad át.

A felnőttoktatás és felnőttképzés között mégis van különbség. A tisztánlátás érdekében fontos körülhatárolnunk az egyes fogalmakat.

Hazánkban a felnőttképzésről szóló 2001. évi CI. törvény például élesen megkülönbözteti a felnőttoktatás és felnőttképzés jelentését. A nemzetközi gyakorlat viszont nem tesz ilyen különbséget. Általában a képzés minőségétől és jellemzőitől függetlenül, minden felnőtt korban megkezdett tanulást egy kategóriába sorolnak. A meghatározás – mint látni fogjuk –, országonként és koronként is változik. Elsőként ezért nézzük a nemzetközi példát:

„A **felnőttoktatás** a felnőttnevelés azon területe, amelyben a nevelés döntően ismeretnyújtáson és -elsajátításon keresztül valósul meg. Ebben a felosztási formában az az osztályozás elvi alapja, hogy a felnőttnevelésben a célirányos nevelés dominánsan a személyiség mely rétegének fejlesztésére irányul.

A felnőttoktatás didaktikai fogalomrendszere szerint iskola-rendszerű, tanfolyami és iskolán kívüli formákban megvalósuló, egyrészt kötött, zárt, másrészt szabadabb és harmadszor teljesen kötetlen, szabad formájú egyéni elsajátítást valósíthat meg. Fontos sajátossága, hogy tanítási (tanulást irányító) és tanulási, egyéni elsajátítási folyamatokat egyesít magában. Ebben éppen az a felnőttoktatási specialitás, hogy az elsődleges hangsúly a – nagyobb önállósággal, több tapasztalattal, előzetes és kiegészítő ismeretekkel rendelkező – felnőtt egyéni tanulására, elsajátítási folyamatára helyeződik, és a tanítási folyamat jelentős mozzanatát is éppen a tanulási folyamat közvetett irányítása, segítése képezi.

A felnőttoktatás koncepciója koronként és országonként változik. A legáltalánosabb és nemzetközileg a legelfogadottabb az a meghatározása, amelyet 1976-ban, Nairobiban megtartott UNESCO¹ Közgyűlés alkotott meg 142 ország küldöttének megvitatásával, majd egybehangzó egyetértésével” (BENEDEK ANDRÁS – CSOMA GYULA – HARANGI LÁSZLÓ, 2002: 172.).

A közgyűlés ajánlása szerint, „a felnőttoktatás kifejezésen – tartalmukra, szintjükre és módszerükre való tekintet nélkül –, mindazon formális vagy nem formális, szervezett nevelési folyamatok értendők, amelyek révén a személyek, akiket a társadalom – amelynek részét képezik –, felnőtteknek tekint, továbbfejlesztik képességeiket, gazdagítják ismereteiket, tökéletesítik technikai és szakmai képzettségüket, vagy új irányban képzik tovább magukat. Továbbá magatartásukat és viselkedési formáikat egyrészt az ember teljes kibontakoztatásának, másrészt a kiegyensúlyozott és önálló társadalmi, gazdasági és kulturális fejlődésben való részvétele kettős perspektívájában fejlesztik tovább”.

¹ **UNESCO:** United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization – Az ENSZ Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szakosított Szervezete. 1946-ban alakult, székhelye Párizs.

Kisebbségi módosításokkal ezt erősítette meg az UNESCO V. Felnőttoktatási Világkonferenciája (Hamburg, 1997. július 14–18.)

„A **felnőttképzés** a felnőttek céltudatos és tervszerű fejlesztésére irányuló tevékenységnek azt a komplexumát foglalja magába, amelyben a meghatározott kompetenciák kiművelése kap hangsúlyt. Szűkített értelemben felnőttképzésnek a felnőttek – rendszerint hivatalosan elismert végzettséget is kínáló – szakmai képzését, továbbképzését és átképzését nevezik. A felnőttképzés dominánsan a személyiség képességeinek, jártasságainak formálására koncentráció nevelés, oktatás.” (BENEDEK ANDRÁS – CSOMA GYULA – HARANGI LÁSZLÓ, 2002: 163.)

A felnőttnevelés tehát magában egyesíti a felnőttoktatás mellett a felnőttképzést is. Ezért gyakran a felnőttoktatás a felnőttképzéssel fogalom párban használatos, mert a két folyamat szoros kölcsönhatásban valósul meg.

A fogalmak értelmezéséhez további adalék a 2001. évi CI. törvény, a felnőttképzésről. A törvényi szinten megvalósuló fogalmi elkülönülés értelmében a felnőttoktatás az iskolarendszerben folytatott, míg a felnőttképzés az iskolarendszeren kívül folytatott nevelési-, oktatási-, képzési tevékenység. Ezt a fogalomértelmezést jelenik meg a 2013 júniusában elfogadott új felnőttképzési törvényben is (2013. ÉVI LXXVII. TÖRVÉNY A FELNŐTTKÉPZÉSÉRŐL).

2.1.1.1. Lifelong learning Egész életen át tartó tanulás

Napjainkban az Európai Unió közös oktatáspolitikai alapelvei fokozottan hangsúlyozzák az egész életen át tartó tanulás fontosságát. A koncepció azt feltételezi, hogy az ember nem fejezi be a szükséges tudás megszerzését, amikor kilép a fennálló formális oktatási struktúrából. A releváns tudás megszerzése – különféle nem-formális és informális környezetben –, az ember egész életén át folytatódik. Ennek két következménye van az oktatáspolitikai útjainak meghatározásában. Az első, hogy a jelenleg elfogadott oktatási rendszer világos lépcsőfokokra történő felosztása – az általános

iskolától a posztgraduális oktatásig – félrevezető. A másik, hogy ha többszörös belépési lehetőséget teremtünk az oktatás különböző szintjeire, világosan kell rögzíteni a formális teljesítmény, valamint a nem formális és az informális oktatásban szerzett tapasztalatok súlyát, beszámíthatóságát.

Az egész életen át tartó tanulás (lifelong learning) egyik társ- vagy „elő-fogalma” az erősen közösségorientált permanens nevelés (lifelong education), mely már a két világháború közt ismert gondolat volt. Ugyanakkor a gondolatot magát az UNESCO karolta fel az 1960-as évek elején, s az Európa Tanács is munkálkodott rajta 1970–71-ben Paul Lengrand híres elemzése alapján (LENGRAND, PAUL: L' EDUCATION PERMANENTE. UNESCO: Paris, 1966, 1970). A másik társfogalom az ún. rekurrens oktatás (recurrent education), mely a néhai Olof Palme, volt svéd oktatási miniszter, később miniszterelnök 1969-ben kidolgozott modelljét viszi tovább az OECD gondozásában 1973-tól, hangsúlyozva az egyén felelősségét az életen át tartó tanulás megvalósításában (v.ö. NÉMETH, 2001). Ennek alapján a permanens nevelés eszméje 1976-ban, Nairobiban, az UNESCO 19. ülészakán került először deklarálásra. Ezen a konferencián fogalmazták meg, hogy a felnőttnevelés nem vizsgálható elszigetelten, hanem a permanens nevelés globális folyamatába szervesen beépülő alrendszer alkot. A tanulás nem egyik vagy másik életkor sajátja, hanem egy élethosszig tartó, összefüggő folyamat. Szakemberek hangsúlyozzák, hogy a jövőben az embernek aktív életében, akár 5-7 szakmaváltásra is fel kell készülnie (ennyi szakmát fog megszerezni, vagy ezzel egyenértékű tudásra fog szert tenni). A „lifelong learning” eszméje az óvodától az egyetemig az egész fiatalkori, majd később a felnőttkori tanulását és művelődését is átfogja.

Az egész életen át tartó tanulás problémakörének tárgyalásakor azonban két kérdésre mindenképpen szükséges választ adni. Mikor és mit szükséges tanulni? Tanulni egész életen át szükséges, a konkrét időpontot azonban mindenki maga tudja meghatározni, és ez alapvetően nem függ az iskolai végzettségtől. Amennyiben az egyén az iskolai végzettségével összhangban álló munkát végez, és annak tartalma hosszú ideig nem változik, akkor természetesen emiatt nem szükséges tovább képeznie magát. Ha azonban a munka-

körében változás történik, és ennek betöltéséhez olyan új ismeretek szükségesek, amelyeknek nincs birtokában, akkor már tanulnia kell. Hasonló a helyzet, ha az egyén foglalkozást akar változtatni.

Az alacsonyabb vagy magasabb iskolai és szakmai végzettségnek hatása van a tanulási képességre, és ez általában lényegesen befolyásolja a tanulási kedvet is. Az iskolázottságnak további fontos hatása természetesen az, hogy szinte döntően meghatározza a foglalkoztatás minőségét, és a befutható karriert. Ezért a felnőttkori tanulás lényeges indítéka a befejezetlen iskolai végzettség, a tanulás-képzés felnőtt korban történő pótlása.

Az egész életen át tartó tanulás természetesen nem kizárólag a foglalkozáshoz, illetve a munkához kapcsolódik, mivel az oktatásnak az is alapvető küldetése, hogy segítse az egyént abban, hogy – szellemi potenciálját állandóan fejlesztve – ne csak a gazdaság keretében felhasználható erőforrás legyen, hanem teljes értékű életet élő emberré válhasson. Ebben a vonatkozásban nemcsak az alapvető életvitelhez szükséges ismeretek megszerzését, vagy a megfelelő foglalkozás gyakorlásához szükséges szakértelem elsajátítását tűzzük ki célul. Az iskolai oktatás, képzés alapvető funkciója az általános műveltség megalapozása, az életpálya elkezdéséhez szükséges első szakképesítés megadása, illetve a társadalomba való teljes értékű beilleszkedés segítése, összességében az iskolaköteles fiatalok személyes és társadalmi fejlődésének az irányítása. Mivel a jövő társadalma az aktív, a saját életüket gondolkodva, tudatosan irányító, ugyanakkor egymásra figyelő emberek társadalma lesz, az iskolának együttműködésre és nyitottságra, ugyanakkor a kritikai szellem bátorítására kell nevelnie a fiatalokat. Ezt a dimenziót hangsúlyozza az egész életen át tartó tanulásnak a foglalkoztathatóság mellett megjelenő társ-fogalma, az aktív állampolgárság is.

Ennek alapján, az új életformához, azaz az egész életen át tartó tanulóhoz szükséges aktivitás objektív alapja a személy legmagasabb iskolai végzettsége, egyéniségének nyitottsága, tanulási, fejlődési képessége, és nem hagyható figyelmen kívül a szociális helyzete sem. Hangsúlyozni kell továbbá a szubjektív tényezőket is, így egyebek mellett a sikerességét a befutott életpályáján, élet-

szemléletét és hozzáállását (attitűdjét) a tanuláshoz. Az egész életen át tartó tanulás filozófiája tehát a társadalom és az egyén kölcsönös felelősségét és nyitottságának fontosságát egyaránt magában foglalja. Az emberét abban az értelemben, hogy tudjon élni a tanulás lehetőségével, és tudatosan használja azt életminőségének jobbá tételéhez, a társadalomét pedig abban, hogy segítse tagjait ezirányú törekvéseikben és megkülönböztetett módon figyeljen azokra, akik e vonatkozásban támogatásra szorulnak. (ZACHÁR, 2003).

A felnövekvő nemzedék tanulásának döntő szakasza a felnőttkorra helyeződik át. Mégsem lehet az egész életen át tartó tanulást csak a felnőttek át- és továbbképzéseként értelmezni. Jelentése ennél jóval tágabb, nem egyszerűen több vagy felnőttkorban való tanulást jelent, hanem a teljes oktatási rendszer megváltoztatását is. Nemcsak új ismereteket kell elsajátítani, de másféle gondolkodásmódot, és másféle emberi kapcsolatokat is ki kell alakítani. A „lifelong learning gondolkodás” magában foglalja az oktatási és tanulási folyamatok folyamat további alternatíváinak kidolgozását és megvalósítását. A készségek, ismeretek, végzettségek megszerzését és továbbfejlesztését, a tanulási képesség és az alkalmazkodó képesség fejlesztését, problémahelyzetek megoldását, megfelelő tanítási és tanulási formák kidolgozását, feltárását és elfogadtatását a gyermekek és a felnőttek számára. Ugyanakkor fontos szerepet kap a felelős, cselekvő állampolgári magatartást fejlesztése és gyakorlása is.

A tanulást ma még gyakorta csak formális keretek között folytatott tevékenységként értelmezzük. A lifelong learning esetében dominánsan nem a formális tanulásról van szó, sokkal inkább a kultúra és az emberi élet újszerű kapcsolatáról. A kultúra ma már nemcsak a hagyományos értelemben vett értékmegőrzés, de a mindennapokban való eligazodáshoz szükséges ismeretrendszer, a felnőttkori szocializáció folytonosságának alapja.

Az egész életen át tartó tanulásnak, mint társadalmi követelménynek egyik mozgatórugója a gazdasági globalizáció, amelynek innovációs hatása alól egyetlen modern állam sem vonhatja ki magát. A technológiai változások, valamint a tudás és információ növekedése, valamint a foglalkoztathatóság kihívásai indokolják az egész életen

át tartó tanulási felfogás és magatartás szükségességét, ezzel mint életformává történő válásának hasznát. A társadalmi kohézió pedig egyenesen nélkülözhetetlenné teszi az egész életen át tartó tanulást, amelynek társadalmi méretű elfogadásának emberi forrása az egyéni érvényesülés követelménye. A tudás alapú társadalmakban a tudás jelentősége egyre nagyobb, s akik a tanulásból kimaradnak, nagyfokú társadalmi kirekesztettséget szenvednek el.

Itt érdemes hangsúlyoznunk, hogy a közösségi egész életen át tartó tanulási felfogás egyúttal a nemzetközi porondon egyedülálló módon ún. kiegyenlítő felfogás, mely a döntően foglalkoztatási orientációt igyekszik az aktív állampolgárság eszméjével ellenpontosítani. Nem feledkezhetünk meg annak hangsúlyozásáról sem, hogy ezen gondolatoknak az egyének és közösségeik által a helyi társadalomban történő képviselete és gyakorlása révén lehet egyedül kibontakozása, de itt is van világos tétje. Minél többen, minél tovább tanulnak jó teljesítménnyel egy közösség polgárai, annál fejlődőképesebb gazdaságot és nyitottabb társadalmat tudhatnak magukénak. Ehhez szükség van azokra az együttműködésekre, melyek révén és érdekében közelebb hozhatók egymáshoz a tanulás formális, nem-formális és informális terei, megnyilvánulásai. Ezzel válik a közösség tanuló közösséggé (Learning Community), ahol nem csak az iskola, a képzési programok, az egyetem és főiskola, de a művelődési ház, a könyvtár, a múzeum, vagy akár a munkahely is tanuló környezetként jelenik meg.

2.1.1.2. Általános célú oktatás/képzés

Az általános célú képzés az általános műveltség növelését célozza, amely hozzájárul a felnőtt személyiségének fejlődéséhez, a társadalmi esélyegyenlőség és az állampolgári kompetencia kialakulásához. Az általános célú oktatáshoz és képzéshez tartozik a befejezett iskolai végzettség megszerzésére irányuló oktatás, a kompetenciafejlesztés² (például a problémamegoldó gondolkodás fejlesztése,

² **Kompetencia:** A felnőttképzésben részt vett személy ismereteinek, készségeinek, képességeinek, magatartási, viselkedési jegyeinek összessége, amely által a személy képes lesz egy meghatározott feladat eredményes teljesítésére.

életvezetési stratégiák kialakítása, kapcsolatépítő és fenntartó képességek fejlesztése, stb.) illetve a köznapi, praktikus ismeretek elsajátítása (például a mentálhigiénés, egészségügyi felvilágosítás, barkácsolási, kiskertgondozási praktikák, ismeretterjesztés, európai uniós képzés, stb.).

Az általános célú képzések legalább olyan fontosak, mint a szakmai képzések. Megszervezhetőek iskolarendszerben és iskolarendszeren kívüli formában is, de felnőttképzésnek – a magyar jogi terminológia szerint – csak az iskolarendszeren kívül folytatott általános, nyelvi és szakmai képzést nevezzük. Az általános célú képzés klasszikus, értékes formája a népfőiskola. Ugyanakkor fontos hangsúlyozni, hogy a kompetenciák fejlesztése helyett számos nemzetközi szervezet, így az OECD és az EU egyaránt a képességek, készségek (skills) fejlesztését hangsúlyozza (v.ö. [HTTP://SKILLS.OECD.ORG/](http://skills.oecd.org/)).

2.1.1.3. Szakmai célú képzés

A szakmai célú képzések meghatározott szakmára, hivatásra, életpályára készítene fel, tágabb értelemben tehát mindazok az iskolai rendszeren belüli, és azon kívüli képzési formák tartoznak ide, amelyek valamilyen a munkaerőpiacon elismert képesítést nyújtanak.

Szakmai célú képzések nemcsak az Országos Képzési Jegyzékben meghatározott szakképesítések elsajátítására irányulhatnak. Lehetnek például betanító jellegű képzések is. A tanulás célja lehet valamilyen szakképzettség vagy hasznos szakmai tudás megszerzése, felsőfokú továbbtanulás vagy arra való felkészülés. A képzések folyhatnak iskolai rendszerben nappali, esti vagy levelező tagozaton, illetve iskolarendszeren kívül, tanfolyami vagy távoktatásos formában.

2.1.1.4. Nyelvi célú képzés

Nem lehet elégszer hangsúlyozni, hogy a közoktatásban ma tanuló diákok aktív életpályájuk kezdetén olyan környezetben fogják találni magukat, amelyben az anyanyelvünkön kívül az Európai Unió egy-két nyelvének magas szintű ismerete az érvényesülés magától értetődő feltétele lesz.

Az idegen nyelv oktatásán kívül azonban a nyelvi képzéshez tartozik a „computer literacy” is, azaz a készségszintű élni tudás az információs technológia eszközeivel. Ez azért fontos, mert az informatikai tudás ma már nem önálló szakma (annak ellenére sem, hogy az OKJ több informatikai/számítástechnikai szakképesítést is tartalmaz), sokkal inkább az egész életen át tartó tanulás kulcskompetenciáinak egyike, ha úgy tetszik, a digitális alfabetizáció része.

2.1.2. A szakképzés rendszere

A szakképzés meghatározott szakmára, foglalkozásra, hivatásra – vagyis életpályára – előkészítő elméleti és gyakorlati képzés, amely többnyire az alapfokú tanulmányok befejezésével kezdődik és a felnőttkorra is kiterjed. A szakképzés folyhat **iskolai rendszerben** és **iskolarendszeren kívüli** keretek között. Az iskolai rendszerű szakképző intézmények közé tartoznak a szakiskolák, speciális szakiskolák, a szakközépiskolák, a főiskolák és az egyetemek.

A társadalmi-gazdasági fejlődés eredményeként az iskolarendszerű szakképzés a munkaerő felkészítésének, kompetenciák elsajátításának meghatározó intézményrendszere. Itt kezdődik meg a munka világára történő konkrét felkészítés, ezért fontos, hogy az alapozó funkció, majd a szakmai képzés minél hatékonyabban valósuljon meg.

Az iskolarendszeren kívüli szakképzésben a piaci jelleggel működő képzési vállalkozások és az állam meghatározott testületei által működtetett munkaerő-piaci intézmények tevékenysége a legfontosabb. Mellettük azonban a nonprofit szféra, a kamarák és maguk a munkahelyek is jelentős szerepet vállalnak.

A felsőoktatás sajátos intézménye a szakképzésnek. Nemcsak felsőfokú végzettségi szintet biztosító képzési programokat valósít meg, hanem felsőfokú szakképzést³ is folytat, amely átmentet

³ A felsőfokú szakképzés (FSZ) olyan, felsőoktatási intézmények által hallgatói – valamint felsőoktatási intézménnyel kötött megállapodás alapján szakközépiskolák által tanulói – jogviszony keretében folytatott szakképzés, amely beépül a felsőoktatási intézmény alapképzésébe, és egyben az OKJ-ban szereplő felsőfokú szakképesítést ad.

képez a szakképzés és a felsőoktatás között. Két éves, az OKJ-ban meghatározott felsőfokú szakmai képesítést nyújt.

Felsőfokú szakképzést utoljára a 2012/2013-as tanévben lehetett indítani. A 150/2012. (VII. 6.) kormányrendelettel kiadott OKJ egyik legfontosabb változása, hogy kikerültek belőle az 55-ös szintű felsőfokú szakképesítések. A nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény a felsőoktatási intézmények hatáskörébe utalta a felsőfokú szakképzést, amely kétéves, felsőfokú iskolai végzettséget nem nyújt. A megszerzett kreditek 75 százalékát azonban beszámítják, amennyiben a hallgató alapképzésben, ugyanazon a képzési területen tanul tovább. A felsőoktatási szakképzésre történő felvétel feltétele az érettségi vizsga sikeres teljesítése. A 2013/2014-es tanévtől kezdődően már az új szabályozás szerinti felsőoktatási szakképzést indíthatnak a felsőoktatási intézmények.

A felsőoktatási szakképzés szakmai követelményeit a 39/2012. (XI. 21.) EMMI rendeletben előírt, felsőoktatási szakképzések képzési és kimeneti követelményei határozzák meg. A képző intézményeknek ez alapján kell elkészíteniük a képzési programjukat.

2.1.3. A szak- és felnőttképzés intézményei

Az **iskolarendszeren kívüli szakképzést** folytató intézmények azután kezdhetik meg tevékenységüket, hogy eleget tettek jogszabályi kötelezettségüknek, nevezetesen intézményüket és képzéseiket nyilvántartásba vették a székhely szerint illetékes megyei munkaügyi központnál. Ez a szabályozás 2013. augusztus 31-ig érvényes. 2013. szeptember 1-től, a 2013. évi LXXVII. felnőttképzési törvény alapján a törvény hatálya alá tartozó képzési körök tekintetében a felnőttképzési intézmények csak hatósági engedély birtokában kezdhetik meg és folytathatják felnőttképzési tevékenységüket.

A rendszerváltás után a szakképzés állami monopóliumának megszűnésével az 1990-es években a tömeges munkanélküliség és a gazdasági-társadalmi átalakulásból fakadó képzési szükségletek ösztönözték a képzési kapacitások és a kínálat jelentős kibővülését.

A szakképzési piac szereplői legfőképpen az iskolai rendszerű képzést folytató intézmények⁴ (szakiskolák, szakközépiskolák, főiskolák, egyetemek), a Türr István Képző és Kutató Intézet⁵ és az oktatási tevékenységet végző profitorientált vállalkozások, amelyek iskolai rendszeren kívüli (ún. tanfolyami) képzést folytatnak, költség-térítéses formában. A szakmai kamarák szintén szerveznek képzési programokat és egyszerre alapoznak a piaci keresletre, állami és uniós pályázati forrásokra. Jelentőségük így fokozatosan nő. Néhány év óta pedig a civil szféra is jelen van a szektorban, és tevékenységük erőteljesen fejlődik. Ez utóbbi kategóriába tartoznak az alapítványok, egyesületek, és egyéb nonprofit szervezetek. Részvételüket a képzési piacon a kormányzat is preferálja. Elsősorban hátrányos helyzetű társadalmi rétegek, csoportok részére szervezett projektek megvalósításában vállalnak jelentős szerepet. Nem feledkezhetünk meg továbbá a munkáltatókról sem, mint jelentős szak- és felnőttképzést folytató szereplőkről. Sajnos azonban viszonylag kevés az információnk a vállalatokon belül szervezett képzésekről.

Az iskolarendszeren kívüli felnőttképzést folytató intézmények 2002 és 2013 között kérhették intézményük és képzési programjaik akkreditálását a felnőttképzésről szóló 2001. évi CI. törvény, a felnőttképzést folytató intézmények és a felnőttképzési programok

⁴ Az iskolai rendszerhez tartozó intézmények (közép és felsőfokú oktatási intézmények) kihasználva a rendelkezésre álló infrastruktúrát és személyi feltételeket plusz források megszerzése érdekében piaci alapokon értelmezett felnőttképzési tevékenységet folytathatnak.

⁵ A munkaerő-piaci szervezetrendszer kialakításának keretében, 1992 és 1997 között, jelentős világbanki hitel felhasználásával 9 központot hoztak létre. Ezek fenntartási költségeik egy részét a központi költségvetésből kapták, egy részét a képzési piacon vállalkozóként szerezték. Állami felnőttképzési intézmények voltak, amelyek elsősorban a munka-erőpiachoz kötődtek, és fő feladatuk a munkaerő-piaci feszültségek kezelése, a szakmasztruktúra-váltásból fakadó nehézségek leküzdése, a foglalkoztatottság növelésének elősegítése és az aktív munkaerő-piaci eszközök alkalmazásai voltak. Elsősorban közpénzből, de egyre nagyobb mértékben uniós forrásokból működtek. A regionális képző központok bázisán hozták létre a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium irányítása alá tartozó Türr István Képző és Kutató Intézetet, amely 2011. július 1-vel kezdte meg munkáját. Jelenleg az Intézet az Emberi Erőforrások Minisztériumának (EMMI) felnőttképzési és módszertani háttérintézeteként elsősorban komplex társadalomfejlesztéssel foglalkozik. Európai uniós és hazai finanszírozású projektek a társadalmi felzárkózás, a mélyszegénység megszüntetése és az esélyegyenlőség biztosításának terén főként az álláskeresőket, alacsony végzettségűeket, megváltozott munkaképességűeket segítik a felzárkózásban.

akkreditációjának szabályairól szóló 22/2004. (II. 16.) kormányrendelet és az akkreditációs eljárás és követelményrendszer részletes szabályairól szóló, 24/2004. (VI. 22.) FMM rendeletben foglaltak alapján. Az akkreditáció intézményét a 2013. évi LXXVII. felnőttképzési törvény megszüntette.

A felnőttképzési rendszer mind minőségében, mind mennyiségében nagy rendszer. Jelenleg (2013. június) 9 800 felnőttképzési intézmény szerepel a felnőttképzési intézmények nyilvántartásában, ebből 1 571 akkreditált intézmény. Az OSAP (Országos Statisztikai Adatszolgáltatási Program) adatai szerint 2010-ben 65 290, 2011-ben 720 460, 2012-ben 590 249 felnőtt vett részt szervezett, általános, szakmai vagy nyelvi képzésben. Ez a szám semmiképpen sem tekinthető elenyészőnek, hiszen az aktív korú (15–64 éves) népesség (kb. 6,7 millió fő) 10%-áról van szó. Ez az arány azonban még mindig elmarad az európai uniós átlagtól, illetve a hazai demográfiai és a foglalkoztatási viszonyok által indokolt szinttől. A statisztikai adatszolgáltatás hiányosságai miatt azonban feltételezzük, hogy a résztvevők valós száma ennél is magasabb. Évente körülbelül 800 000 főre lehet becsülni az iskolarendszeren kívüli felnőttképzésben résztvevők számát.

Képzésben résztvevők száma a képzés jellege szerint	2010.	2011.	2012.	2013. 05. hóig
Állam által elismert OKJ szakképesítést adó	106 553	113 851	112 919	48 788
Munkakörhöz, foglalkozáshoz szükséges nem OKJ szakképesítést adó	54 904	51 937	51 602	17 783
Szakmai továbbképző	229 629	246 948	212 694	47 368
Hatósági jellegű képesítésre felkészítő képzés	42 855	48 052	43 550	9 533
Nyelvi képzés	96 634	95 673	68 376	38 946
Általános felnőttképzés	76 635	77 469	61 196	26 284
Informatikai képzések	31 724	68 548	26 085	13 868
Egyéb képzések	13 653	17 983	11 830	6 322
Összesen	652 587	720 460	590 249	208 892

1. számú táblázat: A felnőttképzésben való részvétel adatai [fő]
Forrás: OSAP, 2013

2.2. A szak- és felnőttképzés jogi szabályozása, irányítása

Magyarországon is – mint mindenütt a világon – törvények, rendeletek szabályozzák a szak- és felnőttképzést. Az iskolarendszeren kívüli szak- és felnőttképzésre ma három törvény vonatkozik. A 2011. évi CLXXXVII. törvény a szakképzésről rendelkezik. A 2011. évi CLV. törvény a szakképzési hozzájárulásról, illetve a képzések fejlesztésének támogatásáról szól. A 2001. évi CI. felnőttképzési törvény pedig – mint ahogyan a neve is mutatja –, a felnőttképzést szabályozza. A felnőttképzést első törvényi szabályozására 2001-ben került sor. A 2002. január 1-től hatályba lépő törvény 10 éven át szabályozta a felnőttképzési tevékenységet. 2013. szeptember 1-től a 2013. évi LXXVII. törvény alapján lehet felnőttképzési tevékenységet folytatni. A három törvény mellett azonban több száz egyéb rendelet is irányítja a szak- és felnőttképzés különböző területeit.

Az 1993-as év jelentős mérföldkő volt a magyar oktatáspolitikai történetében. 1993-ban fogadták el a közoktatási törvényt. Ez volt az első olyan törvény, amely vállalkozott arra, hogy átfogja a közoktatás teljes intézményrendszerét. A közoktatásról szóló törvény – összhangban a szakképzési törvénnyel – 16 éves kor utánra helyezte a szakmatanulás kezdetét. (Ez akkor túl volt a tankötelezettségi koron, amely csak az 1996. évi törvénymódosítással emelkedett, felmenő rendszerben 18 évre.⁶) Ma újra a korábbi korhatár van érvényben. A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény a tankötelezettség felső korhatárát ismét 16 évre csökkentette.⁷ Ezzel együtt a szakképző iskolákban a szakmatanulás már a 9. osztályban elkezdődik. Azoknak a tanulóknak, akik a 2011/2012-es tanévben a kilencedik vagy annál magasabb évfolyamon tanultak, tizenharmadik életévükig tart a tankötelezettség. Akik a 2011/2012-es tanévben nyolcadik vagy annál alacsonyabb

⁶ „A tankötelezettség annak a tanévnek a végéig tart, amelyben a tanuló tizenharmadik életévét betölti. A sajátos nevelési igényű tanuló tankötelezettsége meghosszabbítható legfeljebb annak a tanévnek a végéig, amelyben a huszadik életévét betölti.” [1993. évi LXXIX. TÖRVÉNY A KÖZOKTATÁSRÓL. 6. § (3)]

⁷ „A tankötelezettség a tanuló tizenhatodik életévének betöltéséig tart.” [2011. évi CXCV. TÖRVÉNY A NEMZETI KÖZNEVELÉSRŐL. 45. § (3)]

évfolyamon kezdték meg tanulmányaikat, azoknak 16 éves életkorukig kötelező iskolába járniuk. (2011. ÉVI CXCV. TÖRVÉNY A NEMZETI KÖZNEVELÉSRŐL. 97. § (1))

Az 1993-ban elfogadott szakképzési törvény az első önálló törvénye volt a magyar szakoktatásnak, amely kimondta az első szakma megszerzéséhez kapcsolódó állami garanciák rendszerének fontosságát. 2012-től új törvény lépett hatályba a magyar szakképzésben, amely jelentős változásokat hozott a korábbi rendszerhez képest. Ez a 2011. évi CLXXXVII. törvény meghatározza a szakképzést folytató intézmények körét, valamint a szakképzési tevékenységeket és kiterjed minden iskolarendszerű és iskolarendszeren kívüli szakmai képzésre.

Az 1993-as szakképzési törvénnyel bevezetésre került az Országos Képzési Jegyzék (továbbiakban OKJ), ami jelentős állomás volt a szakképzés történetében, hiszen a különböző szakképzési jegyzékekből megszületett egy országos érvényű és egységes struktúra, amellyel megszűnt a rendszer széttagoltsága. Az OKJ a szakképzési rendszerünk megújításának és folyamatos változásának alapidokumentumává vált (BENEDEK, 2003). Az OKJ-ban szereplő szakképesítésekhez elkészültek a szakképesítések szakmai és vizsgakövetelményei is, amelyek a szakképesítéseket igazoló bizonyítványok egyenértékűségét biztosítják.

A változó igényeknek megfelelően a szakképzés átalakítása, megújítása, napjainkban is folyamatosan tart. Mivel a szakképzés hatással van a gazdasági fejlődésre, az egyéni életutakra, az életminőségre, a személyes és társadalmi felemelkedésre, fontos a szakmastruktúra korszerűsítése. Az OKJ jelenleg legutolsó, 2012. évi módosítását nem számítva, a 2006. évi módosítás volt a legjelentősebb, amelynek eredményeképpen az 1/2006 (II. 16.) OM rendelettel a korábbinál – mind tartalmát, mind szerkezetét tekintve – egy korszerűbb, radikálisan megújult OKJ lépett életbe. A moduláris és kompetencia alapú szakképzés bevezetésével együtt megújultak a szakmai és vizsgáztatási követelmények is (20/2007. (V. 21.) SZMM RENDELET).

A szak- és felnőttképzés ágazati irányítása ma a Nemzetgazdasági Minisztériumhoz tartozik.

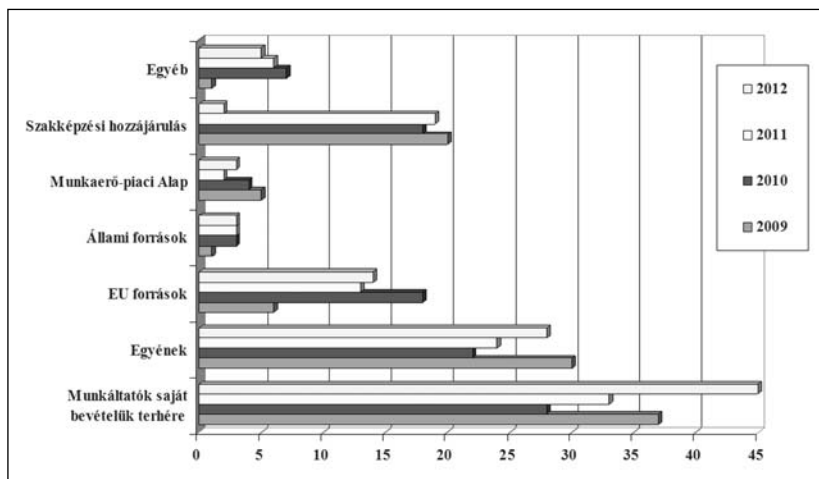
2.3. A szak- és felnőttképzés finanszírozása

A szak- és felnőttképzés hatékonyságának szempontjából sem mindegy, hogy milyen csatornákon, milyen eszközökkel, milyen érdekeltségi rendszerek mentén, illetve milyen irányítási és intézményrendszeren keresztül történik a finanszírozás. A finanszírozás a legfontosabb és leghatékonyabb szakmapolitikai érvényesítő eszköz, amelynek szinergiái hatásai különösen érdekesek és fontosak a gazdaság fejlesztése szempontjából.

Az iskolarendszeren kívüli felnőttképzés finanszírozása jellemzően három forrásból valósul meg:

- kormányzati és európai uniós forrás,
- vállalati finanszírozás,
- egyéni finanszírozás.

A munkáltató kezdeményezésére indított továbbképzéseket, azaz a munkahelyi képzéseket, mint a felnőttképzés egyik legfontosabb összetevőjét több országban ösztönzi és támogatja az állam. A munkáltatók elsősorban saját bevételeik terhére képzik

1. számú ábra: A felnőttképzés finanszírozási forrásai (%)
Forrás: OSAP, 2013a

munkavállalóikat, másodsorban pedig a szakképzési hozzájárulási kötelezettségük saját munkavállalók részére felhasználható hányadát fordítják képzésre.

A szakképzés finanszírozási rendszerének sajátos forrása a **szakképzési hozzájárulás**, amely részben az államháztartás részeként, részben pedig az államháztartáson kívüli forrásként biztosítja a szakmai képzés fejlesztését. Az államháztartási forrás egy részét 2011. december 31-ig, a Munkaerő-piaci Alap, fejlesztési és képzési alapja fedezte, 2012. január 1-től viszont a Nemzeti Foglalkoztatási Alap, foglalkoztatási és képzési alapja biztosítja. A szakképzési hozzájárulás államháztartáson kívüli forrása pedig a gazdasági szféra által szervezett gyakorlati képzés, a saját munkavállalók képzése és a fejlesztési támogatás.

A szakképzési hozzájárulásról és a képzési rendszer fejlesztésének támogatásáról szóló 2003. évi LXXXVI. törvényt a 2012. január 1-től hatályos, 2011. évi CLV. törvény váltotta fel. Korábban a törvény megengedte, hogy a szakképzési hozzájárulási kötelezettség egy részét a vállalatok saját dolgozóik képzésére fordítsák. Ez a kötelezettség a bruttó bértömeg 1,5%-a volt, amelynek a kis- és középvállalkozások a 60 százalékát, egyéb gazdasági szereplők pedig az egyharmadát használhatták fel saját dolgozóik képzésére. Az új törvény értelmében 2012. január 1-től megszűnt ez a lehetőség. Az év végén, 2012 decemberében azonban újra módosult a jogszabály, amely – jelentős korlátozásokkal – de visszaállította a korábbi rendszert. A szakképzési hozzájárulás (bruttó) összege továbbra is az egészségbiztosítási és munkaerő-piaci járulékalap 1,5 százaléka. A saját munkavállalóik képzési költségeit azonban csak azok a szakképzési hozzájárulásra kötelezett cégek számolhatják el, amelyek havonta legalább 45 fő diák tanuló szerződéses gyakorlati képzését végzik. A felhasználhatóság mértéke pedig a korábbi felére csökkent, azaz a bruttó kötelezettség 16,5%-ára. (2011. ÉVI CLV. TÖRVÉNY. 5. §)

Jelentős az olyan tanfolyamok száma, amelyekben saját kezdeményezésükre és saját költségükön vesznek részt a felnőttek. A tanulásban részt vevő felnőttek nagyobb része nem közvetlen kényszerhely-

zetben, hanem saját hosszú távú érdekeit felismerve, és akár egyéni anyagi erőforrásait is felhasználva kapcsolódik be a szakképzésbe. Nekik a megszerzett tudás későbbi életpályájuk során a jövedelmükben kifejeződő előnyökkel jár.

Az uniós csatlakozás hazánkban is generálta az oktatás és képzés előtérbe kerülését, és az európai közösségbe történő belépéssel egy időben jelentős, soha nem látott pénzügyi források nyíltak meg Magyarország számára. 2004–2006 között a Nemzeti Fejlesztési Terv Humánerőforrás Operatív Programban (továbbiakban NFT HEFOP), 2007–2013 között az Új Magyarország Fejlesztési Terv Társadalmi Megújulás Operatív Program (továbbiakban ÚMFT TÁMOP) keretében folytak a felnőttképzésben azok a képzési és integrációs programok, amelyek a munkaerőpiacról leginkább kiszoruló, többszörösen hátrányos helyzetű rétegek kompetenciáinak fejlesztését és foglalkoztathatóságuk javítását célozta.

3. A SZAK- ÉS FELNŐTTKÉPZÉS TARTALMI JELLEMZŐI

3.1. Az Országos Képzési Jegyzék

A rendszerváltást megelőzően a szakképzési rendszer a gazdaság számára azonnal alkalmazható munkaerőt termelt. Az iskolai keretben történő elméleti oktatást a vállalati keretben megvalósuló gyakorlati képzés egészítette ki. A rendszer működését elősegítette, hogy a gazdaság kiszámítható viszonyok között termelt és így előre tudta jelezni igényeit a szakmákat és az ezekhez köthető tevékenységeket illetően. Mára mindez megváltozott. A gazdaság – a rendkívül gyorsan változó körülmények között nem tudja előre artikulálni igényeit, miközben a szakképzett munkaerőre azonnal szüksége lenne. Ez viszont azt jelenti, hogy a gazdaság szereplői egyre ritkábban kapnak „kész” munkaerőt. A tudásalapú gazdaság kiteljesedésével az értéktermelés ma döntően tudástermelés. A tudás azonban csak részben szakmai tudás. A verseny felértékelte azokat a kompetencia- és személyiségfejlesztő tevékenységeket, amelyek az új gazdaság kívánalmainak jobban megfelelő képzési szemléletet tükrözik. Az átállás azonban nem megy egyik napról a másikra.

Az első ízben 1993-ban megjelent, azután évenként karbantartott, de alapjában véve változatlan szellemű és struktúrájú – az állam által elismert szakképesítéseket tartalmazó – Országos Képzési Jegyzék átalakítása először 2001-ben, majd 2004-ben a Nemzeti Fejlesztési Terv Humán Erőforrás Operatív Program (NFT HEFOP) keretében indult el. Ez utóbbi átalakítás mind tartalmában, mind formájában alapvetően megváltoztatta a korábbi OKJ-t és szakmai

képzési rendszert. A 2006. április elsejétől bevezetett új szakképzési szerkezet kulcsfogalma a modularizáció és a kompetencialapú képzés lett. A szakképzés szerkezeti és tartalmi átalakításának kiindulópontja a munkaerő-piaci, munkáltatói igényekre gyors választ adó és a munkakörelemzésen alapuló programfejlesztés volt.

A szakképzés-fejlesztés eredményeképpen az 1/2006. OM rendelettel létrejött – majd a 133/2010. kormányrendelettel módosított – radikálisan új OKJ legfőbb jellemzője, hogy a 2005. évi OKJ 812 szakképesítésével szemben 424 szakképesítést tartalmazott, amelyhez rész-, elágazó- és ráépülő szakképesítések tartoztak, amelyek teljesen új elemei voltak az OKJ-nak. Első pillantásra úgy tűnik, csökkent a szakképesítések száma, alaposabban áttekintve azonban kiderül, hogy nőtt, hiszen a 424 szakképesítési sorhoz több mint 1300 szakképesítés kimenet tartozott.

A fejlesztés alapja a modulrendszer volt. A **modul** (követelménymodul) a szakképesítési követelmények olyan egysége, amely a szakképesítéseknek megfelelő foglalkozás vagy munkakör tevékenységének valamely részeként határozható meg. A 2013. augusztus 31-ig hatályos OKJ-ban szereplő szakképesítések véges számú, egymástól jól megkülönböztethető követelménymodulokból állnak. Ha egy munkavállaló rendelkezik egy adott szakképesítéssel, de azzal nem tud elhelyezkedni, csak egy más típusúval, akkor a modulrendszer lehetőséget ad arra, hogy az átképzés során már csak a különbséget, azaz a másik szakképesítés kiegészítő, speciális kompetenciáit kelljen elsajátítania.

A modulrendszer előnye, hogy a képzés helyszínéhez és időtartamához kapcsolódó kötöttségeket minimálisra csökkenti, miután a képzési kínálat nem szűkül le egyetlen intézmény adottságaira. Lehetőség van a különböző intézmények közötti átjárásra, egyéni haladási ütem megvalósítására. A modulrendszer fokozottan épít az önálló tanulásra, és azt számos eszközzel segíti: tanulócsomag, önértékelő tesztek, szoftverek, tanári konzultációs lehetőségek stb. A modulrendszerrel kiszűrhetőek a felesleges párhuzamosságok, ismétlések, átfedések (UDVARDI – LAKOS, 2005).

A moduláris jellegű szakképzés 2006-ban indult el a Térségi Integrált Szakképző Központokban, mégpedig elsőként a gépészeti és a kereskedelmi-marketing szakmacsoportokban. 2008-tól

azután valamennyi szakmacsoportban mind iskolai rendszerű, mind iskolarendszeren kívüli képzésben bevezetésre került a moduláris, kompetencia alapú szakképzési szerkezet. A fejlesztés tovább folytatódott az Új Magyarország Fejlesztési Terv Társadalmi Megújulás Operatív Programban (ÚMFT TÁMOP 2.2.1). A kiemelt projekt, a szak- és felnőttképzés rendszerszintű elemei közül – többek között – a képzés kimenetét szabályozó szakmai vizsgarendszer, a tananyag és a mérési-értékelési eszközrendszer fejlesztésére, illetve a moduláris tananyagok kidolgozására terjedt ki.⁸

A modulrendszerű szakképzés főleg a felnőttképzésben segíti a munkaerő-piaci mobilitást, mivel egy rész-szakképesítés megszerzésével rögtön munkába lehet állni. A későbbiekben pedig a már megszerzett szakmai ismeret, bármikor kiegészíthető további ismeretekkel. Számos szakképesítésben van úgynevezett közös modul. Ez azt jelenti, hogy ezeknek a moduloknak a tartalma valamennyi szakképesítésben megegyezik, ezáltal az átképzés vagy a továbbképzés rövidebb idő alatt megvalósulhat. A korábban, valamely szakmai képzés során már tanult modulokat nem kell még egyszer megtanulni, és azok anyagából nem kell újra vizsgázni. Az előzetesen már megszerzett tudás beszámítható a későbbi tanulási folyamatba.

A munkaerő-piaci mobilitást elősegítendő a szakmai képezések legkisebb egysége a rész-szakképesítés, amely önmagában is feljogosít egy munkakör betöltésére és a munkaerőpiac által elismert, többnyire egyszerű, kevésbé összetett munkatevékenység elvégzésére szóló alkalmasságot tanúsít. Ilyen rész-szakképesítés például a hirdetési ügyintéző, amely két modulból áll. A képezést így néhány hónap alatt meg lehet szerezni, annak birtokában pedig már munkát lehet vállalni. Amennyiben a felnőtt vagy az őt alkalmazó munkaadó részéről később igény jelentkezik az ismeretek bővítésére, emellé megszerezhető a több lehetőséget kínáló marketing és reklámügyintéző szakmai képezés is. Ebben az esetben viszont a képzésben résztvevőnek már csak azokat a modulokat (plusz két modul) kell megtanulni, amelyeket a hirdetési ügyintéző képzés során, korábban még nem sajátított el.

⁸ A fejlesztés eredményei a [HTTP://WWW.KEPZESEVOLUCIOJA.HU/](http://www.kepzesevolucioja.hu/) oldalon érhetők el.

Tantárgyak helyett ma modulokból épül fel egy szakképesítés. Egy modulon belül azokat a különféle ismeretanyagokat tanulják meg a képzésben résztvevők, amelyek alkalmassá teszik őket egy konkrét munkafolyamat elvégzésére. Így egy-egy modul birtokában komplex munkatevékenységet képesek végezni. Amennyiben valakinek az adott munkatevékenység magasabb szintű ellátására volna szüksége, úgynevezett ráépülő szakképesítést is szerezhethet. Ez az alap-szakképesítésre épül rá. A végzettség megszerzéséhez csak azt az egy-két modult kell elvégezni, amely az alap-szakképesítéshez képest többlet-tudást eredményez. Ilyen például az élelmezésvezető szakképesítésre épülő élelmezési-menedzser képzés, amely egy magasabb szintű és beosztású munkavégzést tesz lehetővé.

2006-ban új elem volt az elágazó szakképesítés is, amely szintén feljogosít egy munkakör betöltésére. Az elágazó szakképesítésekben több közös modul van, ez jelentősen megkönnyíti az átképzést. Erre példa a protokoll-ügyintéző vagy utazás-ügyintéző szakképesítés. A képzésben résztvevő vagy protokoll-ügyintéző, vagy utazás-ügyintéző szakképesítést szerezhethet, mivel azonban a két szakmai képzésben két modul közös, a másik szakképesítés megszerzése már könnyebb. Kevesebb energia-, idő- és költségáfordítást követel. Az elágazó szakképesítések tekintetében félreértésre adhat okot, hogy az OKJ 2. oszlopában megnevezett szakképesítés tulajdonképpen egy „gyűjtő” szakképesítés, amely önmagában nem, csak elágazásaiban szerezhető meg.

A 2006-ban kiadott OKJ-t 2010-ben kissé módosították. A tartalmi alapelvek azonosak maradtak, de a szakminisztérium helyett azóta a kormány hatáskörébe tartozik az állam által elismert szakképesítések jegyzékének kiadása (az Országos Képzési Jegyzékről és az Országos Képzési Jegyzék módosításának eljárásrendjéről szóló 133/2010. (VI. 22.) kormányrendelet).

2012-ben radikális átalakítás történt a korábbi OKJ struktúrájában és tartalmában. A 2013. szeptember 1-től hatályos új jegyzék 485 szakképesítést és szakképesítés ráépülést, valamint 147 rész-szakképesítést tartalmaz. A szakképesítés elágazások megszűntek (2. számú táblázat).

Kimenetek	2006/2010-es OKJ	2012-es OKJ
Önálló szakképesítés	311	286
Rész-szakképesítés	147	147
Szakképesítés – elágazás	432	–
Szakképesítés – ráépülés	202	199
Összesen	1303	632

2. számú táblázat: Szakképzési kimenetek a régi és az új OKJ-ban

Forrás: 133/2010. KORMÁNYRENDELET és 150/2012. KORMÁNYRENDELET

A szakképesítések azonosító száma 15 számjegyről 7 számjegyre változott. Átalakult a szakképesítések szintezése is és eggyel bővült a szakmacsoportok listája. Az OKJ legfontosabb tartalmi változása, hogy a szakképzési törvény 2. § 40. pontja alapján, szakközépiskolai ágazatok megjelöléssel a szakmai érettségi végzettség is bekerült a jegyzékbe. A köznevelési törvény⁹ alapján az érettségi vizsga állami vizsga, amelyet országosan egységes vizsgakövetelmények szerint kell megtartani. Az érettségi vizsga központi vizsgakövetelményeit a vizsgaszabályzat és az érettségi vizsga részletes vizsgakövetelményeiről szóló jogszabály alapján kell meghatározni. Az érettségi bizonyítvány érettségi végzettséget tanúsít, és a jogszabályban meghatározottak szerint felsőoktatási intézménybe való felvételre, szakképzésbe való bekapcsolódásra, valamint munkakör betöltésére, tevékenység folytatására jogosítja fel tulajdonosát. A szakmai érettségi ezen felül a szakképzésre vonatkozó jogszabályokban meghatározottak szerinti munkakör betöltésére is képesítést ad.¹⁰ A szakmai érettségi

⁹ A NEMZETI KÖZNEVELÉSÉRŐL SZÓLÓ 2011. ÉVI CXCV. TÖRVÉNY 6. § (1)

¹⁰ A szakközépiskolának szakmai érettségi végzettséget adó érettségire, szakirányú felsőfokú iskolai továbbtanulásra, szakirányú munkába állásra felkészítő, valamint általános műveltséget megalapozó négy középiskolai évfolyama van, ahol szakmai elméleti és gyakorlati oktatás is folyik. A szakközépiskolában a tizenkettedik évfolyamot követően az Országos Képzési Jegyzékben meghatározottak szerint, az utolsó középiskolai évfolyam elvégzéséhez vagy érettségi végzettséghez kötött, a szakmai érettségi vizsga ágazatához tartozó szakképesítés szakmai vizsgájára történő felkészítés folyik. A szakközépiskolában – az Országos Képzési Jegyzékről szóló kormányrendeletben meghatározott ágazatokban – munkakör betöltésére képesítő szakmai érettségi vizsga tehető, továbbá az Országos Képzési Jegyzékben meghatározott, a szakmai érettségi vizsga ágazatához tartozó szakképesítés szerezhető. [A NEMZETI KÖZNEVELÉSÉRŐL SZÓLÓ 2011. ÉVI CXCV. TÖRVÉNY 12. § (1)–(2)]

tehát egyrésztől lehetőséget ad a felsőoktatási intézménybe való felvételre, másrésztől munkakör betöltésére is feljogosít, és mint a lábjegyzetben olvasható, a későbbiekben megkönnyítheti az OKJ-s szakképesítés megszerzését.

Nagyon jelentős változás a korábbi jegyzékekhez képest, hogy meghatározásra került a felnőttképzésben oktatható szakmák minimális és maximális képzési ideje is. Ennek következtében a felnőttképzésben megszerezhető szakmák képzési ideje jelentősen megnőtt. Nem csak a képzési időt, de a munkarendet is meghatározza az új OKJ. Új szabály, hogy egyes mestervizsgákkal és 5 év szakmai gyakorlattal érettségire épülő szakképzésekbe is van bekapcsolódási lehetőség. Fontos változás továbbá, hogy az új OKJ-ban már nem szerepelnek az érettségire épülő 55-ös szintű felsőfokú szakképesítések.

Egy teljesen új elemet is tartalmaz a rendszer, amelynek célja, hogy az OKJ-ban szereplő 54-es, illetve 55-ös szintű szakképesítések a későbbiekben felsőoktatási kreditértékkel rendelkezzenek, és 50 kreditértékben beszámíthatóvá váljanak a felsőoktatási alapképzésbe. Ennek módszertani kidolgozása jelenleg zajlik a Nemzeti Munkaügyi Hivatal Szak- és Felnőttképzési Igazgatóságán.

A 2010-es OKJ szerint utoljára 2013. augusztus 31-én lehet képzést indítani. 2013. szeptember 1. után azonban kizárólag csak a 2012-es 150/2012. (VII. 6.) kormányrendelettel kiadott OKJ szerint lehet képzést indítani mind iskolarendszerben mind iskolarendszeren kívül.

A két OKJ tehát párhuzamosan fog egymás mellett futni még évekig, hiszen a képzést a képzés megkezdésének időpontjában érvényes jogszabályok szerint kell megszervezni, lefolytatni és befejezni.

A következőkben a 2006-ban kiadott és 2010-ben módosított 2013. augusztus 31-ig hatályos és a 2012-ben kiadott, 2013. szeptember 1-től hatályba lévő OKJ-t egymás mellett tárgyaljuk, összehasonlítva azok tartalmi és formai elemeit.

Sorszám	Szakképesítés azonosító száma			Szakképesítés megnevezése
	szint	tanulmányi terület	sorszám	
	1.			2.

Szakképesítések köre												
Azonosító szám				Rész-szakképesítés			Elágazás			Ráépülés		
				Azonosító szám		megnevezés	Azonosító szám		megnevezés	Azonosító szám		megnevezés
alap-szakképesítés	rész-szakképesítés	elágazás	ráépülés	szint	sorszám		szint	sorszám		szint	sorszám	
3.												

Szakmacsoport	Jegyzékbe kerülés éve	Kizárólag iskolai rendszerben oktatható	Maximális képzési idő	FEOR szám	A szakmai és vizsgakövetelmények meghatározására feljogosított miniszter
4.	5.	6.	7.	8.	9.

2. számú ábra: A 2006/2010-es Országos Képzési Jegyzék tartalmi struktúrája

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
1	Szakképesítés azonosító száma			Szakképesítések/ szakképesítés-ráépülések megnevezése	Szakmacsoport	Ágazati besorolás	Iskolai rendszerű képzési idő	Iskolarendszeren kívüli képzési időp	A képzés munkarendje	A szakképesítésért felelős miniszter
2	Szint	Tanulmányi terület	Sorszám							
3	1			2	3	4	5	6	7	8

3. számú ábra: A 2012-es Országos Képzési Jegyzék tartalmi struktúrája

A 2006-ban életbe lépett OKJ szerkezetében és tartalmában is átalakult 2012-ben. A szakképzési kimeneteket vizsgálva azt látjuk, hogy a 2012-es OKJ-ban mintegy felére csökkent a szakképesítések száma. Ez szakképesítések összevonásával illetve a jegyzékből való kikeréléssel volt elérhető. Azok a szakképesítések, amelyekre az elmúlt mintegy 4 évben nem mutatkozott munkaerő-piaci kereslet, kikerültek a 2012-es OKJ-ból.

A 2006/2010-es OKJ-ban szakmacsoportonként vannak rendezve a szakképesítések. A könnyebb kereshetőség indokával a 2012-es OKJ már betűrendben tartalmazza a szakképesítéseket. A rész-szakképesítések emiatt külön táblázatban szerepelnek, így viszont nem látható az, hogy melyik rész-szakképesítés melyik szakképesítéshez kapcsolódik.

Az egyik legszembeütőbb változás, hogy az OKJ szakképesítéseinek azonosító száma 15 számjegyről 7 számjegyre csökkent. Az OKJ azonosító szám 1. oszlopának első két számjegye a szakképesítés szintjét jelöli és egyben iránymutatást ad, hogy milyen előképzettséggel kezdhető meg az adott szakképzés.

Mindkét OKJ 2. oszlopa a szakképesítés megnevezése, amelyhez 5 felső index¹¹ tartozhat.

A 2006/2010-es OKJ 3. oszlopában folytatódik a szakképesítés köre és azok azonosítói. A 2006/2010-es OKJ 4. oszlopában

¹¹ 1: A szakképzés megkezdésének feltétele hatósági képzés és vizsga során megszerzett vezetői engedély (közúti jármű kategóriára), illetőleg gépkelölői jogosítvány (meghatározott géptípusra).

2: Művészeti szak: párhuzamos oktatás, a szakmai évfolyamok számozása megegyezik az általános műveltséget megalapozó, illetve az érettségire felkészítő ismereteket nyújtó évfolyamok számozásával. A 7. oszlopban az első évfolyamszám az érettségire épülő szakképző évfolyamok számát, a második évfolyamszám a párhuzamos oktatás évfolyamainak számát jelenti. Az adott szakképesítésnél az iskolarendszeren kívüli képzésre vonatkozó, a szakképesítés sajátosságait figyelembe vevő további feltételeket, illetve az egyéni felkészülés lehetőségét a szakmai és vizsgakövetelmény határozza meg.

3: Az adott szakképzés megkezdésének feltétele: középfokú (középszintű) szakmai képzettség vagy felsőfokú iskolai végzettség.

4: Azon szakképesítéseket jelöli, amelyekre ráépülnek a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara felelősségi körébe tartozó mester szakmák.

5: Azon szakképesítéseket jelöli, amelyekre ráépülnek a Magyar Agrárkamara felelősségi körébe tartozó mester szakmák.

a szakmacsoport száma olvasható 1–21-ig. Az azonos technológiai műveletre épülő szakmák tartoznak egy szakmacsoportba.

Az új OKJ-ban a 3. oszlopban található a szakmacsoport száma. A 2006/2010-es OKJ-ban 21 szakmacsoport szerepel, a 2012-es OKJ-ban a szakmacsoportok köre kiegészült a közszolgálati szakmacsoporttal, illetve a vendéglátás-idegenforgalmi szakmacsoport neve vendéglátás-turisztika megnevezésre módosult.

A 2006/2010-es OKJ 5. oszlopában a jegyzékbe kerülés éve szerepel. Itt a legkorábbi időpont 1993, a legkésőbbi 2008 lehet. A jegyzékbe kerülés évét a 2012. évi OKJ nem tartalmazza.

A 2012-es OKJ 4. oszlopában egy új tartalmi elem szerepel, nevezetesen a szakközépiskolai ágazatok megjelölése a számok jelentésének megjelölésével.

I. Egészségügy	XX. Közlekedésépítő
II. Egészségügyi technika	XXI. Közlekedés
III. Szociális	XXII. Közlekedésgépész
IV. Pedagógia	XXIII. Környezetvédelem- vízgazdálkodás
V. Képző- és iparművészet	XXIV. Közgazdaság
VI. Hang-, film és színház- technika	XXV. Ügyvitel
VII. Bányászat	XXVI. Kereskedelem
VIII. Épületgépészet	XXVII. Vendéglátóipar
IX. Gépészet	XXVIII. Turisztika
X. Kohászat	XXIX. Optika
XI. Villamosipar és elektronika	XXX. Szépészet
XII. Távközlés	XXXI. Mezőgazdasági gépész
XIII. Informatika	XXXII. Erdészet és vad- gazdálkodás
XIV. Vegyipar	XXXIII. Mezőgazdaság
XV. Vegyész	XXXIV. Kertészet és parképítés
XVI. Építőipar	XXXV. Földmérés
XVII. Könnyűipar	XXXVI. Élelmiszeripar
XVIII. Faipar	XXXVII. Sport
XIX. Nyomdaipar	

A szakképzésről szóló 2011. évi CLXXXVII. törvény szerint szakközépiskolában a 12. évfolyam befejezése után szakmai érettségi tehető az előbbieken felsorolt 37 ágazatban. A szakmai érettségi végzettség; a nemzeti köznevelésről szóló törvényben meghatározott kötelező közismereti érettségi vizsgatárgyakból és a szakközépiskola ágazata szerinti kötelező szakmai vizsgatárgyból álló érettségi vizsgával megszerezhető végzettség, amely az OKJ-ról szóló kormányrendeletben meghatározottak szerint munkakör betöltésére képesít. Az ágazat szerinti kötelező szakmai vizsgatárgy teljesítése magasabb követelmények szerint teljesített érettségi vizsgatárgynak minősül. A szakmai érettségivel rendelkezők egy év alatt szerezhetnek OKJ-s szakképesítést. A szakmai érettségivel nem rendelkezők számára 2 év az OKJ-s szakmai képzésben való részvétel.

A 2012-es OKJ 5. oszlopa az iskolai rendszerű szakképzésben a szakképzési évfolyamok számát tartalmazza. Amennyiben a cellában a „-” jelölés látható, az adott szakképesítés megszerzésére irányuló képzés kizárólag iskolarendszeren kívüli szakképzésben indítható. Amennyiben a cellában „P” jelölés látható, úgy a képzés kizárólag a nemzeti köznevelésről szóló törvényben foglaltak szerinti párhuzamos képzésben folyhat. Rész-szakképesítés csak iskolarendszeren kívüli képzésben indítható, de iskolarendszerűben is szerezhető!

A 2006/2010-es OKJ 6. oszlopa a kizárólag iskolai rendszerben megszerezhető szakképesítéseket jelöli „i” betűvel. Az új szakmaszerkezet alapelve 2006-ban az volt, hogy minden szakképesítés oktatható iskolarendszeren kívüli képzésben, kivéve az 55-ös szintű felsőfokú szakképzéseket, így csak ezek mellett szerepel „i” betű.

A 2012-es OKJ 6. oszlopa az iskolarendszeren kívüli szakképzésben alkalmazható óraszám minimumát és maximumát tartalmazza. Amennyiben a cellában „-” jelölés látható, az adott szakképesítés megszerzésére irányuló képzés kizárólag iskolai rendszerű szakképzésben indítható.

A 2006/2010-es OKJ 7. oszlopában a szakképesítés megszerzéséhez szükséges képzés maximális időtartamát jelölték meg. Az év és az óraszám együttes feltüntetése azt jelzi, hogy az adott szakképesítés iskolai rendszerben és iskolarendszeren kívül is oktatható.

Ahol csak az óraszám adott, ott kizárólag iskolarendszeren kívül oktatható a szakképesítés, kivéve, ha a központi program az oktatási és kulturális miniszter és a szociális és munkaügyi miniszter egyetértésével kiadásra került. A kizárólag iskolai rendszerben oktatható szakképesítések esetében a maximális képzési idő évben van megadva.

Új elem a 2012-es OKJ-ben a 7. oszlopban megtalálható képzés munkarendje. Iskolai rendszerű szakképzés esetén a nemzeti köznevelésről szóló törvényben meghatározottak alapján nappali (N), esti (E), levelező (L), távoktatás (T) vagy egyéb sajátos munkarendben (S) folyhat szakképzés. Iskolarendszeren kívüli szakképzés esetén: az OKJ-ban meghatározott óraszámában megtartott tanfolyami képzés (TK) vagy távoktatás (T) formájában szervezhető szakmai képzés.

A 2006/20100-es OKJ 8. oszlopa a FEOR számot tartalmazza. A FEOR (Foglalkozások Egységes Osztályozási Rendszere) szám azt mutatja meg, hogy az adott szakképesítéssel milyen munkaköröket lehet betölteni. A 2012-es OKJ-ban nem szerepel a FEOR szám.

A 2006/2010-es OKJ 9. oszlopában a – szakmai és vizsgakövetelmények meghatározására is feljogosított – szakképesítésért felelős miniszter szerepel. A 2012-es OKJ 8. oszlopában a szakképesítésért felelős ágazati miniszter megjelölése szerepel.

A 3. számú táblázat összefoglalóan mutatja be a 2006/2010-es és a 2012-es OKJ tartalmi elemeit.

	2006/2010-es OKJ	2012-es OKJ
Jogi háttér	Az Országos Képzési Jegyzékről és az Országos Képzési Jegyzék módosításának eljárásrendjéről szóló 1/2006 (II. 16.) OM rendelet Az Országos Képzési Jegyzékről és az Országos Képzési Jegyzék módosításának eljárásrendjéről szóló 133/2010. (IV. 22.) kormányrendelet	Az Országos Képzési Jegyzékről és az Országos Képzési Jegyzék módosításának eljárásrendjéről 150/2012. (VII. 6.) kormányrendelet
Hatályos	2013. augusztus 31-ig	2013. szeptember 1-től

	2006/2010-es OKJ	2012-es OKJ
Szakképesítések köre	Alap-szakképesítés ¹² Rész-szakképesítés ¹³ Szakképesítés-elágazás ¹⁴ Szakképesítés-ráépülés ¹⁵	Szakképesítés ¹⁶ Rész-szakképesítés ¹⁷ Szakképesítés-ráépülés ¹⁸
Szakképesítések rendezettsége	Szakmacsoportonként rendezve, az alap-szakképesítés megevezésének betűrendjében. Az alap-szakképesítés sorában jól láthatóak az alap szakképesítéshez kapcsolódó rész-, elágazó- és ráépülő szakképesítések.	A szakképesítés megnevezésének megfelelő ABC rendben, külön táblázatban a szakképesítések és a ráépülő szakképesítések, illetve a rész-szakképesítések. A szakképesítés kapcsolódások nem láthatóak.
Felsőfokú szakképzés (FSZ)	Szerepel benne.	Nem szerepel benne.
Az OKJ szám felépítése	Az 1–2. számjegy a szakképesítés szintje: (a meghatározások után a megfelelő ISCED szintek megjelölésével):	
	21 Fizikai munkát igénylő munkakör betöltésére jogosító alapszintű szakképesítés, amely nem igényel befejezett iskolai végzettséget. (2CV)	21 Alapfokú rész-szakképesítés , amely befejezett iskolai végzettséget nem igényel, az iskolarendszeren kívüli szakképzésben,

¹² A szakmai és vizsgakövetelmény több más szakképesítéssel közös modul/modulokat tartalmaz. Jellemzően hosszabb képzési idejű szakképesítés, amely munkakör(ök) ellátására képesít.

¹³ Egy szakképesítésnek részben vagy egészben a szakmai és vizsgakövetelményben meghatározott moduljaiból épül fel, legalább egy munkakör ellátására képesít.

¹⁴ A szakmai és vizsgakövetelményben meghatározott modulokból épül fel, amely kötelezően választandó – az elágazásra jellemző – modullal/modulokkal együtt munkakör ellátására képesít.

¹⁵ A szakmai és vizsgakövetelmény szerinti szakképesítésre/szakképesítés-elágazásra épül, a szakmai és vizsgakövetelményben meghatározott modulokból épül fel, újabb munkakör(ök) ellátására képesít.

¹⁶ Egy vagy több foglalkozás valamennyi munkakörének betöltésére képesít, a szakmai és vizsgakövetelménye jellemzően több saját modul, illetve más szakképesítéssel közös modul(ok)at is tartalmazhat.

¹⁷ Legalább egy munkakör ellátására képesít, szakmai és vizsgakövetelménye egy szakképesítés egyes moduljait tartalmazza.

¹⁸ A szakmai és vizsgakövetelményben meghatározott szakképesítésre épül, jellemzően saját modul(ok)at tartalmaz, újabb munkakör(ök) ellátására képesít. Egy szakképesítés-ráépülés több szakmai előképzettségként elfogadható szakképesítésre is ráépülhet.

	2006/2010-es OKJ	2012-es OKJ
Az OKJ szám felépítése	<p>31 Fizikai munkát igénylő munkakör betöltésére jogosító középszintű szakképesítés, mely a szakmai és vizsgakövetelményben meghatározott bemeneti elméleti és gyakorlati tudáselemekre (a továbbiakban: bemeneti kompetencia) vagy a nyolcadik évfolyam elvégzésével tanúsított alapfokú iskolai végzettségre épül. (3CV)</p> <p>33 Fizikai munkát igénylő munkakör betöltésére jogosító középszintű szakképesítés, mely a szakmai és vizsgakövetelményben meghatározott bemeneti kompetenciákra vagy a tizedik évfolyam elvégzésével tanúsított iskolai végzettségre épül. (3CV)</p> <p>51 Jellemzően fizikai munkát igénylő munkakör betöltésére jogosító középszintű szakképesítés, mely a szakmai és vizsgakövetelményben meghatározott bemeneti kompetenciákra, szakmai előképzettségre vagy a középiskola befejező évfolyamának elvégzésére épül. (4CV)</p> <p>52 Fizikai vagy szellemi munkát igénylő munkakör betöltésére jogosító középszintű szakképesítés, mely a szakmai és vizsgakövetelményben meghatározott bemeneti kompetenciákra, szakmai előképzettségre vagy érettségi vizsgára épül. (4CV)</p> <p>54 Jellemzően szellemi munkát igénylő munkakör betöltésére jogosító emelt szintű szakképesítés, mely a szakmai és vizsgakövetelményben meghatározott</p>	<p>a speciális szakiskolai képzésben, illetve a HÍD II. programban szerezhető meg. (2)</p> <p>31 Alsó középfokú rész-szakképesítés, amely alapfokú iskolai végzettségre vagy a szakmai és vizsgakövetelményben meghatározott bemeneti elméleti és gyakorlati tudáselemekre (a továbbiakban: bemeneti kompetencia) épül, iskolarendszeren kívüli szakképzésben, a speciális szakiskolai képzésben, illetve HÍD II. programban szerezhető meg. (3)</p> <p>32 Alsó középfokú szakképesítés, amely alapfokú iskolai végzettségre vagy a szakmai és vizsgakövetelményben meghatározott bemeneti kompetenciákra épül, iskolarendszeren kívüli szakképzésben szerezhető meg. (3)</p> <p>33 Alsó középfokú szakképesítés-ráépülés, amely alapfokú iskolai végzettséget igénylő, iskolarendszeren kívüli szakképzésben megszerezhető szakképesítésre épül. (3)</p> <p>34 Középfokú szakképesítés, ami alapfokú iskolai végzettségre vagy a szakmai és vizsgakövetelményben meghatározott bemeneti kompetenciákra épül, jellemzően iskolai rendszerű szakképzésben szerezhető meg. (3)</p> <p>35 Középfokú szakképesítés-ráépülés, amely alapfokú iskolai végzettséget igénylő, jellemzően iskolai rendszerű szakképzésben megszerezhető szakképesítésre épül.</p>

	2006/2010-es OKJ	2012-es OKJ
Az OKJ szám felépítése	<p>bemeneti kompetenciákra, szakmai előképzettségre vagy érettségi vizsgára épül. (4CV)</p> <p>55 Érettségi vizsgára épülő felsőfokú szakképesítések. (5BCV)</p> <p>61 Felsőfokú iskolai végzettségre épülő szakképesítések. (5ACV)</p>	<p>51 Felső középfokú részszakképesítés, amely érettségi végzettséghez kötött és iskola-rendszeren kívüli szakképzésben szerezhető meg. (4)</p> <p>52 Felső középfokú szakképesítés, amely érettségi végzettséghez kötött és elsősorban iskola-rendszeren kívüli szakképzésben szerezhető meg. (4)</p> <p>53 Felső középfokú szakképesítés-ráépülés, amely az iskola-rendszeren kívüli szakképzésben megszerezhető, érettségi végzettséghez kötött, szakképesítésre épül. (4)</p> <p>54 Emeltszintű szakképesítés, amely érettségi végzettséghez kötött és elsősorban iskolai rendszerű szakképzésben szerezhető meg. (4)</p> <p>55 Emeltszintű szakképesítés-ráépülés, amely elsősorban iskolai rendszerű szakképzésben megszerezhető, érettségi végzettséghez kötött szakképesítésre épül. (5)</p> <p>62 Felsőfokú végzettséghez kötött.</p>
OKJ szám	A 3–5. számjegy a szakképesítés tanulmányi területe. 8 tanulmányi terület van.	
	A 6–7. számjegy az azonos szintű és tanulmányi területű szakképesítések sorszáma.	
	<p>Azonosító szám</p> <p>8. számjegy az alap-szakképesítést jelzi: 1 = igen, 0 = nem</p> <p>9. számjegy a rész-szakképesítést jelzi: 1 = igen, 0 = nem</p> <p>10. számjegy a szakképesítés-elágazást jelzi: 1 = igen, 0 = nem</p>	–

	2006/2010-es OKJ	2012-es OKJ
OKJ szám	<p>Azonosító szám</p> <p>11. számjegy a szakképesítés-ráépülést jelzi: 1 = igen, 0 = nem</p> <p>12–13. számjegy a rész-szakképesítés vagy a szakképesítés-elágazás, vagy a szakképesítés-ráépülés szintje = 21–61 (Amennyiben a 9–11. számjegyek 0, úgy ez a két számjegy is 0.)</p> <p>14–15. számjegy az azonos szintű rész-szakképesítés, szakképesítés-elágazás és szakképesítés-ráépülés sorszáma = 01 (Amennyiben a 9–11. számjegyek 0, úgy ez a két számjegy is 0.)</p>	–
Szakmacsoport	<p>21 szakmacsoport:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Egészségügy, 2. Szociális szolgáltatások, 3. Oktatás, 4. Művészet, közművelődés, kommunikáció, 5. Gépészet, 6. Elektrotechnika-elektronika, 7. Informatika, 8. Vegyipar, 9. Építészet, 10. Könnyűipar, 11. Faipar, 12. Nyomdaipar, 13. Közlekedés, 14. Környezetvédelem-vízgazdálkodás, 15. Közgazdaság, 16. Ügyvitel, 17. Kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció, 18. Vendéglátás-idegenforgalom, 19. Egyéb szolgáltatások, 20. Mezőgazdaság, 21. Élelmiszeripar. 	<p>22 szakmacsoport:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Egészségügy, 2. Szociális szolgáltatások, 3. Oktatás, 4. Művészet, közművelődés, kommunikáció, 5. Gépészet, 6. Elektrotechnika-elektronika, 7. Informatika, 8. Vegyipar, 9. Építészet, 10. Könnyűipar, 11. Faipar, 12. Nyomdaipar, 13. Közlekedés, 14. Környezetvédelem-vízgazdálkodás, 15. Közgazdaság, 16. Ügyvitel, 17. Kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció, 18. Vendéglátás-turisztika, 19. Egyéb szolgáltatások, 20. Mezőgazdaság, 21. Élelmiszeripar, 22. Közszolgálat.

	2006/2010-es OKJ	2012-es OKJ
Iskolarendszerű és iskolarendszeren kívüli szakmai képzések megjelölése	Igen.	Igen.
Iskolarendszerű képzésben az évfolyamok száma meghatározott	Igen.	Igen.
Felnőttképzésben oktatható szakmák óraszám	Maximális óraszám van meghatározva.	Minimum és maximum óraszám van meghatározva.
Munkarend iskolarendszerű képzésben	Nincs meghatározva.	Meg van határozva: - Nappali N, - Esti E, - Levelező L, - Egyéb sajátos munkarend S
Munkarend iskolarendszeren kívüli képzésben	Nincs meghatározva.	Meg van határozva: - Iskolarendszeren kívüli, adott óraszámú képzés (tanfolyami képzés) TK, - Távoktatás T

3. számú táblázat: A 2006/2010-es és 2012-es OKJ tartalmi és strukturális elemeinek összehasonlítása

3.2. Szakmai és vizsgakövetelmények

A 2006/2010-ben megjelölt OKJ-ban szereplő szakképesítések kompetenciaelvű és moduláris szakmai követelményei tartalmuknál és szerkezetüknél fogva szükségessé tették a szakmai vizsgáztatás rendszerének, módszereinek és tartalmának átalakítását is. Eszerint, a szakmai vizsga során elsősorban **a munkavégzésre való alkalmasságot kell felmérni**, és csak másodsorban szolgál a vizsga az iskolai teljesítmény utólagos felmérésére. Ennek megfelelően a vizsgatevékenységnek a lehetséges határig azonosnak kell lennie a munkatevékenységgel, illetve modelleznie, szimulálnia

kell azt. Minden egyes vizsgán előforduló feladatnak és értékelési részletnek kapcsolódnia kell az adott munkakör betöltéséhez szükséges szakképesítésben meghatározott szakmai ismeretekhez és kompetenciákhoz.

A munkába álláskor a jelöltnek munkatevékenységeket kell végeznie, munkafeladatokat kell megoldania, nem pedig az elméleti ismeretekről kell számot adnia. Ennek megfelelően a szakképesítések moduljai a munkatevékenységeket és az azok sikeres ellátásához szükséges kompetenciákat foglalják magukban. Ehhez kapcsolódóan a szakmai vizsga sem a tanultak felmérését szolgálja, hanem a jelöltnek a leendő munkában való megfeleléséről alkot képet. A 2006-ban bevezetett, új szakképzési szerkezetet úgy alakították ki, hogy elősegítse a munkaerő kereslet és kínálat egyensúlyát.

2006-ban alapjaiban változott meg a szakképzés korábbi rendszere, olyan úton indult el az átalakítása, amely még járatlan volt, amellyel nem volt összehasonlítható egyetlen addigi magyar vagy európai rendszer sem. A generális cél egyfajta szemléletváltás volt. A szakképzés átalakítási projekt leginnovatívabb eleme a **feladátvégzéshez szükséges kompetenciák** meghatározása volt, amely illeszkedett a szakképesítések európai keretrendszeréhez. A projekt során a tulajdonságkompetenciákat a foglalkozási kompetenciák Európában általánosan elfogadott rendszere szerint tagolták, azaz a szakmai-, módszer-, társas- és személyi¹⁹ kompetenciák rendszerében. Ez azt jelenti, hogy egy-egy szakképesítés esetében nemcsak a szakképesítéssel betöltött munkakör feladatait (feladatprofil), de az azok elvégzéséhez kiemelten fontos kompetenciákat is meghatározták (tulajdonságprofil). A kettő együtt adja meg egy szakképesítés kompetenciaprofilját. Ennek az innovációnak abban is szerepe volt, hogy megadja az egyes kompetenciák értelmezési ke-

¹⁹ A munkamódszer, munkastílus kompetenciacsoportban minden olyan szakma kulcskompetenciája szerepelhet, amelynél kimondottan hangsúlyos, hogy a feladatokat valamilyen meghatározott módszer szerint és/vagy meghatározott elvek folyamatos betartása mellett végezze a szakember. A társas kompetenciák közé az együttműködési, kommunikációs, konfliktuskezelési készségek tartoznak. A személyes kompetenciák azokból az adottságokból és személyiségjellemzőkből állnak, amelyek meghatározzák és befolyásolják az egyén teljesítményét, hatékonyságát a munkavégzés során.

reteit. A cél az volt, hogy meghatározzák azokat a módszer-, társas- és személyes kompetenciákat, amelyek kiemelten szükségesek az adott szakma feladatainak ellátásához. Nyilvánvaló, hogy szinte valamennyi felsorolt kompetencia – kisebb-nagyobb mértékben –, szükséges lehet bármelyik szakember számára. Feltételezzük, hogy a szakképzésig eljutók addigi tanulmányaik és élettapasztalataik alapján már rendelkeznek a kompetenciák egy olyan „átlagos” szintjével, amelyre – szakmájától függetlenül – minden embernek szüksége van a munka világában való boldogulásához. A fejlesztés során a cél tehát kizárólag a **szakma-specifikus kompetenciák** meghatározása volt. Szakma-specifikusnak az a kompetencia tekinthető, amely elengedhetetlen a szakmai munka valamely fő feladatának ellátásához és fejlettsége nagymértékben befolyásolja a szakember teljesítményét, eredményességét.

Az egyes szakképesítések új tartalmi követelményeiben nemcsak azt határozták meg, hogy a képzésben résztvevőket milyen feladatok elvégzésére kell felkészíteni, hanem azt is, hogy a képzés során, ezen feladatok sikeres elvégzéséhez, milyen kompetenciákat kell fejleszteni. A **kompetencia-elvű képzés** célja az ismeretek, készségek és beállítódások együtteseinek (kompetenciáknak) olyan szintű megszerzése, amellyel az adott tevékenység (munkakör) azonnal, további begyakorlási idő nélkül, a megadott követelményeknek megfelelően ellátható, illetve betölthető. Ezért a kompetencia-alapú képzés megtervezésének két kritériuma van. Egyrészt a tudás-elemet közvetlenül az elvégzendő munkafeladatból kiindulva, annak célirányos elemzése alapján határozzák meg, másrészt a képzést – annak folyamatát és tananyagát – rendszerelvűen, modulokból tervezik, illetve építik fel.

3.2.1. A szakmai és vizsgakövetelmények felépítése, tartalma

A szakképzés fejlesztésének folyamatában valamennyi OKJ-ban szereplő szakképesítéshez elkészült a **szakmai- és vizsgakövetelmény** (továbbiakban: SZVK). Az SZVK-k felépítése valamennyi

szakképesítés esetében azonos, a formai előírások az 1/2006. (VII.5.) SZMM rendeletben foglaltaknak megfelelően készültek el. Az SZVK-t a szakképesítésért felelős miniszter adja ki rendeletben, így a szakképesítés tekintetében a kötelező szabályokat fogalmazza meg.

A 2012-ben megjelent OKJ-ban szereplő szakképesítésekhez új SZVK-k készültek. A legjelentősebb tartalmi változás, hogy az új SZVK-k nem tartalmazzák a követelménymodulokat. A követelménymodulok külön kormányrendeletben jelentek meg (217/2012. (VIII. 9.) kormányrendelet az állam által elismert szakképesítések szakmai követelménymoduljairól).

A korábbi SZVK-kal szemben az új SZVK III. fejezetében megjelenik a pályatükör, amely a szakképesítéssel legjellemzőbben betölthető munkaköröket, foglalkozásokat tartalmazza. Az új SZVK hangsúlyos része a modulzáró vizsgák vizsgatevékenységeinek meghatározása. A korábbi modulárisan szervezett szakmai vizsgák helyett úgynevezett komplex szakmai vizsgát vezetnek be. Az új szakmaszerkezetben ezért jellemzően nincs beszámíthatóság. A korábban szerzett tudást nem ismerik el. Felmentés nem adható, kivéve ahol ezt külön jelzik. Ilyenek például egyes közgazdasági szakmák. Erre vonatkozólag így rendelkeznek: Felmentés esetén a beszámítás alapjául szolgáló dokumentumban az adott vizsgatevékenységhez, vizsgarészhez rendelt értékelési teljesítményt – érdemjegyet, osztályzatot, teljesítményszázalékot – kell figyelembe venni. Teljesítményszázalék esetén az érdemjeggyé történő átváltás a komplex szakmai vizsga vizsgatevékenységének értékelési besorolása alapján történik.

Az SZVK hat nagyobb fejezetből áll. Az I. fejezet az OKJ-ban szereplő adatokat tartalmazza, míg a II. fejezetben az egyéb adatok találhatóak. A III. fejezetben a munkaterület rövid leírása olvasható. A IV. fejezet a szakmai követelményeket tartalmazza, amelyeket követelménymodulonként határoztak meg és két nagy egységből tevődnek össze: a feladatprofilból²⁰ és a tulajdonság-

²⁰ A feladatprofil azon munkafeladatoknak, cselekvéseknek a rendezett listája, amelyeket egy dolgozó a szakképesítés megszerzése révén tud elvégezni.

	2006/2010-es OKJ	2012-es OKJ
Van SZVK?	Igen.	Igen.
Tartalom	<p>I. Országos Képzési Jegyzékben szereplő adatok (a szakképesítés azonosító száma, megnevezése, a szakképesítés köre, a FEOR szám és a képzés maximális időtartama).</p> <p>II. Egyéb adatok (A képzés megkezdésének szükséges feltételei, az elmélet-gyakorlat aránya, a szakmai alapképzés időtartama, a szintvizsga szervezési lehetősége és az egészségügyi alkalmassági vizsgálat szükségessége.)</p> <p>III. Munkaterület (A szakképesítéssel legjellemzőbben betölthető munkakörök megjelölése, a szakképesítés munkaterületének rövid leírása és a rokon szakképesítések felsorolása.)</p> <p>IV. Szakmai követelmények (Tartalmazza a követelménymodulokat és azok tartalmi leírását is: feladatprofil és kompetenciaprofil.)</p> <p>V. Vizsgáztatási követelmények (Moduláris)</p> <p>VI. Eszköz- és felszerelési jegyzék</p>	<p>I. Országos Képzési Jegyzékben szereplő adatok (a szakképesítés azonosító száma, a szakképesítés megnevezése, iskolai rendszerű szakképzésben a szakképzési évfolyamok száma, iskolarendszeren kívüli szakképzésben az óraszám).</p> <p>II. Egyéb adatok (A képzés megkezdésének szükséges feltételei, az elmélet-gyakorlat aránya, a szintvizsga kötelezősége, és az iskolai rendszerű képzésben az összefüggő szakmai gyakorlat időtartama).</p> <p>III. Pályatükör (A szakképesítéssel legjellemzőbben betölthető munkakör(ök), foglalkozás(ok) felsorolása.)</p> <p>IV. Szakmai követelmények (Csak a modulok felsorolása. A modulok tartalma külön kormányrendeletben: 217/2012. (VIII. 9.) Kormányrendelet az állam által elismert szakképesítések szakmai követelménymoduljairól.)</p> <p>V. Vizsgáztatási követelmények (Komplex; modulzáróvizsgák meghatározása.)</p> <p>VI. Eszköz- és felszerelési jegyzék</p>
Modul tartalma	<p>Feladatprofil, Tulajdonságprofil:</p> <ul style="list-style-type: none"> - szakmai kompetenciák, (szakmai ismeretek típus megjelöléssel, szakmai készségek szint megjelöléssel) - személyes kompetenciák, - társas kompetenciák, - módszer kompetenciák 	<p>Feladatprofil, Tulajdonságprofil:</p> <ul style="list-style-type: none"> - szakmai kompetenciák, (szakmai ismeretek és szakmai készségek típus és szint megjelölése nélkül) - személyes kompetenciák, - társas kompetenciák, - módszer kompetenciák

	2006/2010-es OKJ	2012-es OKJ
Vizgakovetelmények	Moduláris vizsga	Komplex vizsga
Felmentési lehetőség, beszámíthatóság	Van.	Nincs.

4. számú táblázat: A 2006/2010-es OKJ-hoz és a 2012-es OKJ-hoz kiadott Szakmai és vizgakovetelmények tartalmi elemeinek összehasonlítása

profilból²¹. A 2012-es OKJ-ban ezt külön kormányrendeletben határozták meg! A **feladatprofil** azokat a tevékenységeket tartalmazza, amelyeket a követelménymodul elsajátítása után a képzésben résztvevő képes lesz elvégezni. Amikor tehát arra a kérdésre keressük a választ, hogy mit oktassunk, akkor a feladatprofilból kell kiindulni. Azt, hogy a feladat ellátáshoz szükséges ismereteket, kompetenciákat milyen mélységben kell tanítani, azt a tulajdonságprofil szakmai ismereteinek típusa és szakmai készségeinek szintje határozza meg.

A **tulajdonságprofil** öt részre tagolódik: szakmai ismeretek, szakmai készségek²², módszer-, társas- és személyes kompetenciák.

Az SZVK V. fejezete a vizsgáztatási követelményeket tartalmazza. A VI. fejezetben a képzési feladatok teljesítéséhez szükséges eszközök és felszerelések minimális jegyzéke következik. A VII. fejezetben az egyéb követelmények, feltételek összefoglalása található, amennyiben van ilyen.

²¹ A tulajdonságprofil a szakképesítésnek megfelelő munkafeladatok elvégzésére való alkalmasságot, azaz a szakmai tudást, a személyt jellemző tulajdonságok rendszerében írja le. Ebben a rendszerben kategóriába sorolják a személy által birtokolt és alkalmazott szakmai ismereteket, készségeket-képességeket valamint meghatározzák a személy viselkedésének, cselekvéseinek minőségét jellemző módszer-, társas- és személyes kompetenciákat.

²² A szakmai készség a szakképesítésre jellemző munkatevékenység automatikus, a tudat közvetlen irányítása nélkül működő összetevője. Adott szintje a készség birtoklása révén végezhető tevékenység tartalmát tükrözi.

3.3. A vizsgáztatás tartalmi és módszertani kérdései

A 2006/2010-es OKJ-ban szereplő kompetenciaelvű moduláris szakképesítések vizsgáinak tartalmi és módszertani kérdéseit – a 2013. augusztus 31-ig megkezdett OKJ-s képzések esetében, a képzés befejezésének időpontjáig – a szakképzésről szóló 1993. évi LXXVI. törvény és a szakmai vizsgáztatás általános szabályairól és eljárási rendjéről szóló 20/2007. SZMM rendelet szabályozza.

A szakképesítések követelménymodulokból épülnek fel, amelyekhez egy-egy **vizsgarész** tartozik. A vizsgarendszerben egy vizsgarész egy követelménymodulhoz kötődik és az abban foglalt kompetenciák felmérésére szolgál. A vizsgarész tartalmi elemeit a szakképesítés szakmai- és vizsgakövetelményében határozzák meg. Egy teljesített vizsgarész (követelménymodul) egy vagy több szakképesítésben érvényes. A kompetencia elvűség érvényesítése érdekében a vizsgafolyamat nem tantárgyakból, hanem **vizsgafeladatokból**²³ áll. Egy vizsgarészhez több vizsgafeladat tartozhat. A vizsgafeladatok négyféle **vizsgatevékenységgel** teljesíthetőek. Az SZVK tartalmazza a vizsgarész és a vizsgafeladat megnevezését, a vizsgafeladat teljesítésére rendelkezésre álló időt, a jellemző vizsgatevékenységet, valamint megadja a vizsgafeladat súlyát a vizsgarész értékelésében. A vizsgatevékenység lehet írásbeli, számítógépes interaktív, szóbeli és gyakorlati. Egy vizsgarészen belül több, azonos tevékenységgel járó vizsgafeladat is lehet. A vizsgafeladat a vizsgafolyamatnak a szakmai- és vizsgakövetelményben meghatározott legkisebb része. A vizsgafeladatoknak és azok vizsgán való teljesítési körülményeinek igazodniuk kell a munkafeladatoknak a szokásos szervezeti keretek között érvényes teljesítési körülményeihez. Törekedni kell arra, hogy a vizsga során minél inkább szükséges és lehetséges legyen a valódi munkatevékenységgel azonos információforrás- és eszközhasználat.

Az egyes vizsgatevékenységek a kompetenciaelvűségnek, illetve a munkafolyamatok vizsgán való megjelenítésének megfelelő tartalmi meghatározást kaptak. Eszerint mind a négy definiált vizsgatevé-

²³ A szakmai vizsga tartalmi és értékelési egysége.

kenység egyformán „a szakképesítés birtokában végezhető munka-tevékenységgel azonos vagy azt pontosan modellező tevékenység”. A meghatározások ezen kívül a tevékenységi tartalomban rejlő alapvető közös sajátosság mellett egy-egy jellegadó, – elsősorban a tevékenység értékelésével összefüggő – körülményt ragadnak meg.

Ennek megfelelően az **írásbeli vizsgatevékenység** a vizsgázó által készített vagy kiegészített, papíron vagy elektronikusan rögzített vizsgaproduktumot eredményező tevékenység. Meghatározásában az „írásos produktum a jellegadó elem, amely lehet szöveges, rajzos, számításos, tervezési feladat elvégzésének eredménye. A számítógépes környezetben teljesített feladat írásbelinek tekinthető, ha az interaktivitás kellékeit egyébként nélkülözi.

Az **interaktív vizsgatevékenység** általában számítógép használata mellett végzett tevékenység, amelynek során a számítógépes program a vizsgázó tevékenységét előre meghatározottan befolyásolja. A jellegadó sajátossága az interaktivitás, a vizsgázó és a számítógép kölcsönös egymásra hatása.

A **szóbeli vizsgatevékenység** jellemzően szóbeli információközléssel járó tevékenység. A jellegadó eleme a „vizsgáztató jelenlétében folyó, szóbeli információközlés”. A szóbeli feladat megoldása során a vizsgázó általában felkészülés után önállóan beszél vagy szakmai beszélgetést folytat. A szakmai beszélgetés hagyományosan a vizsgázó és a vizsgáztató között folyik, de lehetséges két vizsgázó között is. Ezáltal a helyzetgyakorlat jellegű feladatok is megjelenhetnek a vizsgán.

A **gyakorlati vizsgatevékenységgel** járó feladatok körében minden munkafeladat megjeleníthető, olyan is, amely egyébként valamely más vizsgatevékenység jellegadó ismérvének is megfelel.

Az írásbeli és az interaktív feladatokat a szakképesítésért felelős miniszter által megállapított, országosan azonos időpontban kell elvégezni. Ehhez igazodva a többi vizsgafeladat sorrendjét és időpontját a vizsgaszervező állapítja meg. A különböző vizsgarészekbe tartozó azonos tevékenységgel járó vizsgafeladatokat szervezési okok miatt egymás mellé össze lehet vonni. Az írásbeli és az interaktív feladatok összevonásáról a szakképesítésért felelős miniszter, a szóbeli és a gyakorlati feladatokéról a vizsgaszervező dönt.

A korábbi gyakorlathoz képest 2006-ban a **szakmai vizsga értékelése** is alapvetően megváltozott. Az egyes vizsgafeladatokat minden vizsgafeladat esetében – a feladatlap részeként kezelendő javítási és értékelési útmutató alapján – százalékosan kell értékelni. A feladatok értékelése során alkalmazott százalékos értékelési skála eltérhet a közvetlen teljesítményskálától. A vizsgafeladatok százalékos eredményeit a vizsgarész eredményének megállapításához a szakmai és vizsgakövetelményben rögzített súlyok szerint kell összegezni. Az egyes feladatok eredményét meg kell szorozni a súlyokkal, majd az így keletkező szorzatokat össze kell adni. Az így kapott szorzatok százalékban kifejezve a vizsgarészek eredményét adják. A vizsgarész akkor sikeres, ha az így megállapított érték 50% feletti. Ebből következően a valamelyik feladatból elért gyenge, akár 0%-os eredmény mellett még lehet eredményes a vizsgarész, feltéve, hogy a vizsgarészben több feladat van, és ezek súlya és az ezekben elért eredmény elegendően nagy a gyenge eredmény kiegyenlítéséhez. Ez nagy hibája az értékelési rendszernek. A szakképesítő vizsga eredményének megállapítása hasonlóképpen, a vizsgarészek eredményei és a szakmai és vizsgakövetelményben megadott súlyuk alapján történik. A számítás során a vizsgarészek %-os eredményét meg kell szorozni a súlyokkal, majd a keletkezett szorzatokat össze kell adni. Az így keletkezett érték a szakmai vizsga eredménye. Ha a vizsgázó bármilyen okból egy vizsgarész teljesítése alól felmentést kapott, akkor a felmentésre okot adó vizsgán elért érdemjegyét a megfelelő maximális százalékértékkel kell figyelembe venni.

A %-os eredményeket a vizsgafolyamat végén, valamennyi vizsgarész eredményes teljesítése esetén érdemjeggyé kell alakítani az alábbiak szerint:

81%–100%: jeles

71%–80%: jó

61%–70%: közepes

51%–60%: elégséges

50% vagy 50% alatt: elégtelen.

Sikeres vizsga esetén egyetlen érdemjegy kerül be a vizsgázó bizonyítványába.

3.3.1. A szakmai vizsga megszervezése

A szakmai képzés szervezése és a vizsgáztatás nem feltétlenül kapcsolódik össze, ugyanis nem minden képzést szervező intézmény szervezhet szakmai vizsgát. Iskolarendszeren kívüli szakmai vizsga megszervezésére **vizsgaszervezési jogot** kizárólag a szakképesítésért felelős miniszter adhat azoknak az intézményeknek, amelyek megpályázzák ezt a jogosultságot és megfelelnek a feladat ellátáshoz szükséges feltételeknek. Az iskolai rendszerű szakképzést folytató intézmények a képzés lezárását követően a velük tanulói, illetve hallgatói jogviszonyban állók számára alanyi joron szervezhetik meg a szakmai vizsgát.

A vizsgaszervezőnek számos feladata van a vizsga előkészítése és lebonyolítása során.

3.3.1.1. A vizsga bejelentése

A vizsgára történő jelentkezések összegyűjtése és a vizsgacsoportok kialakítása és a vizsgarend megalkotása után a vizsga bejelentését vizsgabejelentő adatlapon kell megtenni. A 15 jegyű OKJ szám megadása mellett a szóbeli vizsga tárgyai helyett a követelmény-modulokat kell feltüntetni. A szakmai vizsgára bocsátás feltételeként rendelkezésre kell, hogy álljon a modulzáró vizsgákról szóló igazolás. A modulzáró vizsga a képzési folyamat részét vagy egészét lezáró, a képző intézmény által szervezett, nem állami vizsga. A vizsgabejelentést el kell küldeni a szakképesítésért felelős miniszter, a székhely szerinti illetékes főjegyző, és a kamara vagy az országos érdekképviseleti szervezet részére. Ezzel egy időben meg kell rendelni az írásbeli és interaktív tételeket, és el kell készíteni és megküldeni az írásbeli megbízásokat a vizsgabizottság – a vizsgaszervező részéről kijelölt – tagjának, jegyzőjének, a gazdálkodó szervezet képviselőjének, és a szakértőknek (kérdező tanároknak). Időben meg kell rendelni a törzslapokat és a bizonyítványokat, amelyek szigorú számadású nyomtatványok. Gondoskodni kell a gyakorlati tételek elkészítéséről és őrzéséről, valamint el kell készíteni az osztályozó ívet. További szükséges dokumentum

a vizsgarend²⁴, amelyet a vizsgaszervező készít el és nem kell elfogadtatni a vizsgabizottsággal. A vizsgaszervezési és lebonyolítási szabályzat az a vizsgabizottság által elfogadott dokumentum, amely tartalmazza azokat az adott szakmai vizsgára vonatkozó szabályokat, amelyek a jogszabályi kereteken belül meghatározzák az adott szakmai vizsga lebonyolítása során a bizottsági tagok között kialakított munkamegosztást, ellenőrzési felelősséget. Tartalmazza továbbá a vizsga lebonyolítása során a helyi sajátosságokat figyelembe véve kialakított minden olyan rendelkezést, amely a vizsgázó és a vizsgaszervező számára egyértelművé teszi az adott vizsga lebonyolításának körülményeit. Ugyancsak el kell fogadtatni a vizsgabizottsággal a vizsgaprogramot, amely tartalmazza a vizsgázó adott szakmai vizsga letétele érdekében elengedhetetlen megjelenési kötelezettségeit, annak időpontjával és helyszínével együtt. A vizsgabizottság tagjait delegáló intézmények a szakmai vizsga megkezdése előtt 15 nappal értesítik a vizsgaszervezőt a vizsgabizottsági tagok személyéről.

A vizsgabizottság tagjai: a vizsgabizottság elnöke, a területileg illetékes kamarát, érdekképviseleti szervet képviselő vizsgabizottsági tag, valamint a vizsgaszervezőt képviselő tag.

Nem tagjai a vizsgabizottságnak a vizsga jegyzője²⁵ és a vizsgabizottság munkáját segítő szakértők (kérdőző tanár, felügyelő tanár, javító tanár).

3.3.1.2. A vizsga lebonyolítása

A vizsga lebonyolítása során elő kell készíteni az egyes vizsgarészekhez kiadott vagy elkészített tételeket és a szükséges segédeszközöket. Minden vizsgabizottsági értekezletről (első vizsgatevékenység előtt, írásbeli és interaktív vizsga során, utolsó vizsgatevékenységet követően, szabálytalan vagy gátló körülmény esetén) jegyzőkönyvet

²⁴ A vizsgaszervező által készített azon dokumentum, mely alkalmas a szakmai vizsga, a szakmai vizsgarészek egyértelmű azonosítására, és bemutatja a vizsgatevékenységeket, azok sorrendjét és időpontját.

²⁵ A vizsga jegyzője a szakmai vizsga előkészítésével és lefolytatásával kapcsolatos írásbeli feladatokat látja el, vezeti a vizsgabizottsági értekezletek jegyzőkönyvét, elkészíti annak mellékletét, kiállítja és vezeti a törzslapot, megírja a bizonyítványt és elvégzi a szakmai vizsgával kapcsolatos egyéb adminisztratív teendőket.

kell készíteni. Fontos dokumentuma a szakmai vizsgának a törzskönyv, amely 2 példányban készül, a képző és vizsgaszervező intézmény valamint a vizsgázó adatain kívül tartalmazza a vizsgarészek %-os teljesítményét, a végső osztályzatot és a szükséges záradékot, valamint a kiadott bizonyítvány sorszámát. A törzslap közokirat, nem selejtezhető, a szakmai vizsga befejezését követően 1 példányt a székhely szerinti illetékes főjegyző számára meg kell küldeni, 1 példány a vizsgaszervezőnél marad. A szakmai bizonyítványt a törzslappal megegyezően kell kiállítani, amely magában foglalja a vizsgarészek teljesítésének %-át, a szakképesítés körét, megnevezését és OKJ számát, valamint az érdemjegyet. A szakmai bizonyítványt a vizsgabizottság elnöke és a vizsgaszervező vezetője írja alá és a szakmai vizsgabizottság körbélyegzőjének lenyomatával kell ellátni.

A 133/2010. (IV. 22.) kormányrendelettel kiadott OKJ szerinti szakképesítéseket iskolarendszeren kívüli felnőttképzésben 2013. augusztus 31-ig lehet indítani. Ez azt jelenti, hogy a tanfolyam első képzési napja dokumentált módon (felnőttképzési szerződés, résztvevők által aláírt jelenléti ív, haladási napló) legkésőbb 2013. augusztus 31-én megtartásra került. Ebben az esetben az OKJ-s szakképesítés megszerzésére irányuló tanfolyamot a 2013. augusztus 31-én hatályos jogszabályok szerint²⁶ kell lefolytatni, befejezni és a szakmai vizsgát megszervezni.

A 2012-ben kiadott OKJ-ban²⁷ szereplő szakképesítések esetében jelentős változás történt a szakmai vizsgák tekintetében, a modulárisan szervezhető – előzőekben leírt – vizsgaszervezéssel szemben komplex szakmai vizsgával zárul a szakmai képzés. A szakképzésről szóló 2011. évi CLXXXVII. törvény 2. § 21. bekezdése alapján a komplex szakmai vizsga az

²⁶ 133/2010. (IV. 22.) KORM. RENDELET AZ ORSZÁGOS KÉPZÉSI JEGYZÉKRŐL ÉS AZ ORSZÁGOS KÉPZÉSI JEGYZÉK MÓDOSÍTÁSÁNAK ELJÁRÁSRENDJÉRŐL; 2/2010. (II. 16.) SZMM RENDELET A FELNŐTTKÉPZÉSI TEVÉKENYSÉG MEGKEZDÉSÉNEK ÉS FOLYTATÁSÁNAK RÉSZLETES SZABÁLYAIRÓL; 20/2007. (V. 21.) SZMM RENDELET A SZAKMAI VIZSGÁZTATÁS ÁLTALÁNOS SZABÁLYAIRÓL ÉS ELJÁRÁSI RENDELRŐL; 2001. ÉVI CI. TÖRVÉNY A FELNŐTTKÉPZÉSRŐL

²⁷ 150/2012. (VII. 6.) KORM. RENDELET AZ ORSZÁGOS KÉPZÉSI JEGYZÉKRŐL ÉS AZ ORSZÁGOS KÉPZÉSI JEGYZÉK MÓDOSÍTÁSÁNAK ELJÁRÁSRENDJÉRŐL

iskolai rendszerű szakképzésben részt vevő tanuló és az iskola-rendszeren kívüli szakképzésben részt vevő felnőtt szakmai, elméleti és gyakorlati tudásának, képességeinek, készségeinek, ismereteinek mérése, amely az OKJ-ban meghatározott szakképesítés megszerzéséhez szükséges, a szakképesítéshez tartozó feladatprofil szerinti tevékenységek ellátásához meghatározott ismeretek elsajátítását tanúsító, jogszabályban meghatározott bizonyítvány kiadására irányuló eljárás. A szakképzésről szóló 2011. évi CLXXXVII. törvény 9. § értelmében a komplex szakmai vizsga a szakmai elméleti és gyakorlati képzés során átadott és megtanult, a szakmai és vizsgakövetelményben előírt szakmai követelményeknek a szakképzési kerettanterv szerinti elsajátítását egységes eljárás keretében méri. Szakképesítést igazoló bizonyítványt az kaphat, aki a komplex szakmai vizsgán teljesítette a szakmai és vizsgakövetelményben meghatározott valamennyi követelményt. A komplex szakmai vizsga vizsgatevékenységei alól – a szakképzési törvény 11. §-ában és a vizsgaszabályzatban foglalt kivételekkel – felmentés nem adható. A komplex szakmai vizsga állami vizsga, amely Magyarország területén szervezhető. A komplex szakmai vizsgát vizsgabizottság előtt kell letenni. A szakmai vizsgabizottság a vizsgázó komplex szakmai vizsgán nyújtott teljesítménye alapján rész-szakképesítést igazoló bizonyítványt állíthat ki, ha a vizsgázó a komplex szakmai vizsga követelményeinek csak egy részét teljesítette, és a vizsgázó által teljesített követelmények megfelelnek valamely rész-szakképesítés vagy rész-szakképesítések követelményeinek.

3.3.1.3. A szakmai vizsgabizottság

A szakképzésről szóló 2011. évi CLXXXVII. törvény 14. § szerint az OKJ-ban meghatározott szakképesítés megszerzésére a komplex szakmai vizsgát a szakmai és vizsgakövetelmény alapján és a szakmai vizsgaszabályzat rendelkezései szerint kell megtartani. A komplex szakmai vizsgát szakmai vizsgabizottság előtt kell letenni. A szakmai vizsgabizottság független szakmai testület, amely négy tagból áll. A szakmai vizsgabizottság munkájában az elnök mellett három tag vesz részt, akik közül legalább egy tag szakirányú

felsőfokú végzettséggel rendelkezik, egy tag pedig a képzést folytató intézmény által – a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint – javasolt, a képzésben részt vett oktató. A szakmai vizsgabizottság elnökét és tagjait a szakképzésért és felnőttképzésért felelős miniszter az állami szakképzési és felnőttképzési szerv útján bízta meg. Azokban a szakképesítésekben, amelyekben a gazdasági kamara a szakképesítésért felelős miniszterrel kötött megállapodás alapján kidolgozza és gondozza a szakmai és vizsgakövetelményt, az állami szakképzési és felnőttképzési szerv a vizsgaelnököt a gazdasági kamara javaslata alapján bízta meg. A szakmai vizsgabizottság munkájában csak olyan személy vehet részt, aki a szakmai elméleti tantárgyak oktatásához vagy a gyakorlati képzés ellátásához jogszabályban előírt szakképesítéssel vagy szakképzettséggel rendelkezik. A szakmai vizsgabizottság munkáját szakértők segíthetik.

2013. szeptember 1-től iskolarendszeren kívüli felnőttképzésben már csak az új OKJ szerint, azaz a 150/2012. (VII. 6.) kormányrendelettel kiadott OKJ szerint indítható képzés. Az új OKJ szerinti képzések szakmai vizsgáinak előkészítésére, megszervezésére és lebonyolítására vonatkozó jogszabály várhatóan 2013 augusztusában jelenik meg.

4. A SZAK- ÉS FELNŐTTKÉPZÉSI PROGRAMOK SZERVEZÉSÉNEK GYAKORLATI KÉRDÉSEI

4.1. Az oktatásszervezés folyamata

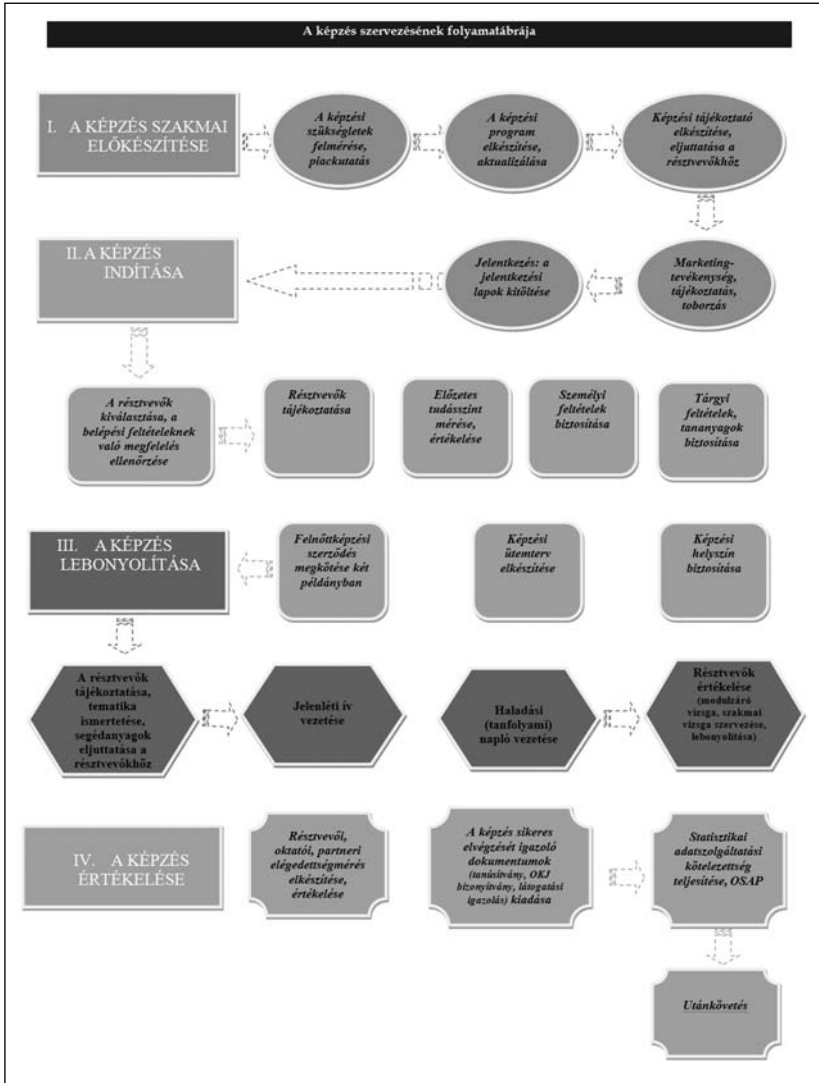
Az oktatásszervezés célja a célcsoportra szabott képzési program szak-szerű előkészítésén, megszervezésén, lebonyolításán, zárásán keresztül, a tanulási-tanítási folyamat magas szintű intézményi kivitelezése. A professzionális oktatásszervezés hozzájárul a felnőttképzésben résztvevők tanulásának eredményességéhez, a felnőttképzési intézmény minőségi szinten történő működéséhez, így növeli a résztvevők elégedettségét.

Az oktatásszervezés összetett folyamat. Beletartoznak az alapfolyamatok, úgymint a tanfolyamszervezés, a felnőttképzési szolgáltatások nyújtása, a vizsgaszervezés. Az oktatásszervezés részét képezik a kommunikációs folyamatok, így a kapcsolattartás, a tájékoztatás, a marketing és PR feladatok. Nélkülözhetetlen a támogató folyamatok működtetése, például a személyi és tárgyi feltételek biztosítása, valamint az adminisztrációs és pénzügyi feladatok ellátása is. Ezért az oktatásszervezési folyamat magas szintű, naprakész szakmai felkészültséget, kreativitást és precíz munkavégzést igényel.

Az oktatásszervezés folyamata négy szakaszra bontható:

- a képzés szakmai előkészítése,
- a képzés indítása,
- a képzés lebonyolítása,
- a képzés zárása és értékelése.

Az oktatásszervezés folyamatát a 4. számú ábra szemlélteti. A tananyag további részében az oktatásszervezési folyamat lépéseit mutatjuk be.

4. számú ábra: Az oktatásszervezés folyamata

4.2. A képzés szakmai előkészítése, indítása

4.2.1. A felnőttképzési tevékenység megkezdése

2002 és 2013 között a felnőttképzési intézmények a felnőttképzésről szóló 2001. évi CI. törvény alapján kezdhették meg és folytathatták felnőttképzési tevékenységüket. Ebben az időszakban kétszintű működés jellemezte a felnőttképzési intézményeket. A törvény alapján a felnőttképzési tevékenység megkezdését bejelentéshez kötötték. Ez azt jelentette, hogy a felnőttképzési intézmény köteles volt magát a tevékenységét és az általa megvalósítani kívánt képzéseket és felnőttképzési szolgáltatásokat bejelenteni a székhely szerint illetékes megyei munkaügyi központhoz. A bejelentést a felnőttképzési tevékenység megkezdésének és folytatásának részletes szabályairól 2/2010. SZMM rendelet 2. számú mellékletében foglaltaknak megfelelően kellett megtenni. Ez az úgynevezett nyilvántartási szint minden felnőttképzési intézmény esetében kötelező volt. A működés magasabb minőségi követelményeknek megfelelő szintjét az akkreditáció jelentette. A felnőttképzési intézmény önkéntes alapon – a vonatkozó jogszabályok alapján²⁸ – akkreditálhatta intézményét és képzési programjait.

2013. szeptember 1-jétől a felnőttképzési intézmények az új felnőttképzési törvény (a felnőttképzésről szóló 2013. évi LXXVII. törvény) szabályai alapján kezdhetik meg és folytathatják felnőttképzési tevékenységüket.

Az új törvény szűkítő jellegű. Míg a 2001. évi CI. törvény a felnőttképzésről a felnőttképzési tevékenység teljes spektrumára kiterjedt, addig a 2013. évi szabályozás négy képzési kört sorol a felnőttképzési törvény hatálya alá:

²⁸ 2001. ÉVI CI. TÖRVÉNY A FELNŐTTKÉPZÉSRŐL; 2/2010. (II. 16.) SZMM RENDELET A FELNŐTTKÉPZÉSI TEVÉKENYSÉG MEGKEZDÉSÉNEK ÉS FOLYTATÁSÁNAK RÉSZLETES SZABÁLYAIRÓL; 22/2004 (II.16.) KORM. RENDELET A FELNŐTTKÉPZÉST FOLYTATÓ INTÉZMÉNYEK ÉS A FELNŐTTKÉPZÉSI PROGRAMOK AKKREDITÁCIÓJÁNAK SZABÁLYAIRÓL; 24/2004. (VI.22.) FMM RENDELET AZ AKKREDITÁCIÓS ELJÁRÁS ÉS KÖVETELMÉNYRENDSZER RÉSZLETES SZABÁLYAIRÓL

- a szakképzésről szóló törvény szerinti, állam által elismert szakképesítés, azaz a 150/2012. (VII. 6.) kormányrendelettel kiadott OKJ szerinti **szakképesítés megszerzésére irányuló szakmai képzés**;
- **nem OKJ-s, támogatott egyéb szakmai képzés**: olyan, államilag el nem ismert (nem OKJ-s) szakmai végzettség megszerzésére irányuló képzés, amely valamely foglalkozás, munkakör vagy munkatevékenység végzéséhez szükséges kompetencia megszerzésére irányul
- **általános nyelvi képzés és támogatott egyéb nyelvi képzés**: az általános nyelvi képzés az Európa Tanács Közös Európai Referenciakeretben ajánlott hatfokozatú szintjeiben (A1, A2, B1, B2, C1, C2) megfogalmazott követelmények teljesítésére irányuló nyelvi képzés; a támogatott egyéb nyelvi képzések listáját a támogatást nyújtó szerv vagy a hatóság, azaz a Nemzeti Munkaügyi Hivatal határozza meg
- **támogatott egyéb képzés**: olyan képzés, amely az általános műveltség növelését, megnevezhető szakképesítéshez, szakmai végzettséghez vagy nyelvi képzettséghez nem köthető kompetenciák fejlesztését célozza, hozzájárul a felnőtt személyiségének fejlődéséhez, a társadalmi esélyegyenlőség és az állampolgári kompetencia kialakulásához

Az új törvény csak azoknak a felnőttképzési programoknak a szabályozására irányul, amelyekért az állam garanciát, illetve felelősséget vállal. Ilyenek tehát az állam által elismert OKJ-s szakképesítések valamint a kormányzati vagy európai uniós forrásból támogatott képzések, amelyek lehetnek nem OKJ-s szakmai képzések, nyelvi képzések és egyéb (általános) képzések.

Azok a felnőttképzési intézmények, amelyek nem a fentiekben részletezett négy képzési kör szerinti képzéseket indít (pl. nem támogatott egyéb képzések, tréningek, nem támogatott szakmai továbbképzések, vállalati képzések stb.) nem kell, hogy a felnőttképzési törvény hatálya alá tartozzanak. Ugyanakkor „önkéntes” alapon, amennyiben az üzleti érdekeik megkívánják, végezhetik a tevékenységüket a felnőttképzési törvény hatálya alatt, ebben az

esetben viszont valamennyi törvényi előírásnak meg kell felelniük akkor is, ha nem kormányzati vagy európai uniós forrásból támogatott felnőttképzési tevékenységet folytatnak. Azok a képzők, akik nem tartoznak a felnőttképzési törvény hatálya alá (és nem is akarnak oda tartozni), a fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvény szerint végezhetik képzési tevékenységüket és nem kell megfelelniük a felnőttképzési törvény minőségbiztosítási adminisztrációs követelményeinek, nem kell pl. minőségbiztosítási rendszert működtetniük, nem kell képzési programmal, felnőttképzési szerződéssel rendelkezniük, nem kell jelenléti ívet vagy haladási naplót vezetniük. Természetesen az ésszerűség és a napi gyakorlat, valamint a képzések és a képzésben résztvevők nyomon követhetősége megkívánja a felnőttképzési tevékenység dokumentálását akkor is, ha az törvény által nem előírt kötelezettség. A felnőttképzési törvény hatályán kívüli intézmények számára egy kötelezettséget azért előír a törvény, nevezetesen, hogy a felnőttképzést folytató intézmény tevékenységéről az OSAP szerint statisztikai célú adatszolgáltatásra kötelezett.

Azok a felnőttképzési intézmények, amelyek a felnőttképzési törvényben rögzített négy képzési körbe tartozó képzéseket kívánják szervezni és lebonyolítani, 2013. szeptember 1-től csak hatósági engedély birtokában kezdhetik meg és folytathatják felnőttképzési tevékenységüket. A hatósági engedélyt a Nemzeti Munkaügyi Hivatal adja ki és határozatlan időre szól. Az engedélyezési eljárást a felnőttképzést folytató intézmény kezdeményezi a hatóságnál. Az eljárás a felnőttképzést folytató intézmény kérelmére indul meg.

A 2013. évi LXXVII. felnőttképzési törvény 10.§-a alapján a felnőttképzési tevékenység megkezdésére és folytatására hatósági engedély annak az intézménynek adható ki, amely rendelkezik

- a törvény 12.§-ban meghatározott tartalmú, a kérelmében szereplő képzésekhez kidolgozott és felnőttképzési szakértő vagy felnőttképzési programszakértő által előzetesen minősített képzési programmal,
- a kérelmében szereplő képzés megvalósításához szükséges, valamint kormányrendeletben meghatározott személyi és tárgyi feltételekkel,

- a miniszter rendeletében meghatározott minőségbiztosítási keretrendszernek megfelelő minőségbiztosítási rendszerrel,
- a felnőttképzési információs rendszer működtetéséhez szükséges feltételekkel,
- az ügyfélszolgálati és panaszkezelési rendszer működtetéséhez szükséges feltételekkel,
- tartalmilag ellenőrizhető, számszerűsíthető minőségcélokat határoz meg,
- igazolja, hogy kormányrendeletben meghatározott vagyoni biztosítékkal rendelkezik .

A hatósági engedély módosítható és kiegészíthető. Módosításra irányuló kérelmet akkor kell benyújtani, ha a felnőttképzést folytató intézmény más – az engedélyében még nem szereplő – képzési körrel szeretné tevékenységét bővíteni. Pl. hogyha OKJ-s képzésekre van engedélye, de a későbbiekben nyelvi képzéseket is szeretne folytatni, akkor módosítania kell a korábbi hatósági engedélyét.

Kiegészítésről akkor van szó, ha a felnőttképzést folytató intézmény az adott hatósági engedéllyel rendelkező képzési körben szeretne újabb képzéseket indítani. Pl. nyelvi képzést folytat angol, német és spanyol nyelvek tekintetében, de a későbbiekben olasz és kínai nyelv oktatásával is szeretne foglalkozni.

A felnőttképzési tevékenység további feltétele, hogy a hatósági engedéllyel rendelkező képzések tekintetében az intézmény rendelkezzen a felnőttképzésről szóló 2013. évi LXXVIII. törvény 12. §-ában rögzített tartalmi elemeknek megfelelő, felnőttképzési szakértővel vagy felnőttképzési programszakértővel előzetesen minősített képzési programmal. Felnőttképzés csak képzési program alapján szervezhető.

Egy képzés beindítását, megszervezését a környezet vizsgálata, az igények felmérése, a lehetőségek és problémák részletes számbavétele és elemzése kell, hogy megelőzze. Ezek eredményeit felhasználva születethet döntés az indításáról, annak optimális időpontjáról. A képzési szükséglet felmérése, a célcsoport egyéni vagy vállalati képzési szükségleteinek felmérése, meghatározása piackutatással

történhet, amelynek a módszere lehet kérdőív vagy interjú. Érdekes a képzési kínálatot konkurencia elemzéssel is felmérni. A képzési igények és a képzési kínálat összevetése alapján dönthető el, hogy várhatóan mely képzésekre lesz a legnagyobb szükség, illetve igény.

A felnőttképzési törvény ugyan nem teszi kötelezővé az éves képzési terv meglétét, mégis indokolt azt elkészíteni. Jó, ha az intézmény rendelkezik olyan dokumentummal, amely tartalmazza a tervezett képzéseket, azok célcsoportját, a finanszírozás forrásait és a képzések megvalósításához szükséges személyi és tárgyi feltételeket, illetve azok biztosításának módját.

A képzési kínálat meghatározáskor el kell készíteni a tervezett képzések képzési programját. A képzési program a felnőttképzésről szóló törvény 12. §-a alapján az alábbi elemeket kell tartalmaznia:

- a képzés megnevezését és a képzési program hatósági engedélyének számát;
- a képzés során megszerzhető kompetenciákat (A képzés során megszerzhető kompetenciákat cselekvések formájában írjuk le, 5-6 mondatban. Fontos, hogy a megszerzhető kompetenciák konkrétak legyenek, egyértelműen írják le a képzés során megszerzhető kompetenciátöbbltetet. (Pl. a képzésben résztvevő a képzés eredményes elvégzése után képes lesz megcsinálni, elkészíteni, összeállítani, elvégezni stb.));
- a képzésbe való bekapcsolódás és részvétel feltételeit (OKJ-s képzés esetében a bekapcsolódás feltételeit az SZVK-ban foglaltak határozzák meg, nem OKJ-s támogatott szakmai képzés esetén a szakmai programkövetelmény, egyéb támogatott képzés esetén a támogatást nyújtó szerv vagy a hatóság szabja meg a képzésbe történő bekapcsolódás és részvétel feltételeit. A képzésbe való bekapcsolódás feltétele lehet például megfelelő iskolai végzettség (nyolcadik évfolyam elvégzésével tanúsított alapfokú iskolai végzettség; érettségi; felsőfokú végzettség), vagy szakmai előképzettség, gyakorlat, pályaalkalmassági vizsgálat, továbbá egészségügyi alkalmassági vizsgálatnak való megfelelés is.);
- a tervezett képzési időt (OKJ-s képzés esetén az OKJ-ban és az SZVK-ban rögzített minimális és maximális óraszám között le-

- het a képzést megszervezni. A nem OKJ-s támogatott szakmai képzések esetében a szakmai programkövetelményben rögzített, általános nyelvi képzés és támogatott egyéb nyelvi képzés esetén a nyelvi programkövetelményben rögzített minimális és maximális óraszám között lehet felnőttképzést szervezni.);
- a képzés formáját (A képzés formája lehet egyéni felkészítés, csoportos képzés és távoktatás.);
 - a tananyag egységeit, azok célját, tartalmát, terjedelmét és a tananyagegységekhez²⁹ rendelt elméleti és gyakorlati óraszámot (OKJ-s képzés esetén az SZVK-ban foglaltak szerint kell eljárni, a nem OKJ-s támogatott szakmai képzések esetében a szakmai programkövetelmény, általános nyelvi képzések és egyéb támogatott nyelvi képzések esetében a nyelvi programkövetelmény határozza meg ezen kívánalmakat.);
 - a maximális csoportlétszámot (A maximális csoportlétszámot meghatározza a képzés jellege, de behatárolják a képző intézmény rendelkezésére álló tárgyi feltételek is.);
 - a képzésben részt vevő teljesítményét értékelő rendszer leírását, az OKJ-s képzések esetében a modulzáró vizsgák rendjét is (OKJ-s képzés esetén az SZVK-ban foglaltak szerint kell eljárni. A nem OKJ-s támogatott szakmai képzések, az általános nyelvi és támogatott egyéb nyelvi képzések esetében, a képzés folyamán és végén alkalmazott értékelési (vizsgáztatási) rendszert a szakmai programkövetelmény és a nyelvi programkövetelmény határozza meg.);
 - a képzésről, a képzés egyes tananyagegységeinek elvégzéséről szóló igazolás kiadásának feltételeit (OKJ-s képzés esetén bizonyítványt, nem OKJ-s képzések esetén tanúsítványt kell kiállítani. A képzés elvégzését igazoló irat kiállításának feltétele lehet az eredményes záróvizsga, szükség esetén a nyelvvizsga megléte vagy a kötelező szakmai gyakorlat elvégzése. A hatóság vagy a támogatást nyújtó szerv más feltételeket is szabhat.);

²⁹ **Tananyagegység:** a képzési program felépítését adó, önálló tartalommal bíró képzési egység

- a képzési program végrehajtásához szükséges személyi és tárgyi feltételeket;
- a képzéshez kapcsolódó egyéb speciális feltételek és ezek biztosításának módját.

A felnőttképzést folytató intézmény a felnőttképzési programjaira vonatkozó képzési programjait OKJ-s képzés esetén az SZVK alapján, nem OKJ-s támogatott szakmai képzés esetén a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara által nyilvántartott szakmai programkövetelmény, általános nyelvi képzés és támogatott egyéb nyelvi képzés esetén a Nemzeti Munkaügyi Hivatal által nyilvántartott nyelvi programkövetelmény alapján készíti el.

A felnőttképzési szakmai programkövetelmény és a felnőttképzési nyelvi programkövetelmény célja a nem OKJ-s támogatott szakmai, az általános nyelvi képzésekre és a támogatott egyéb nyelvi képzésekre vonatkozó egységes követelményrendszer kialakítása.

A szakmai és nyelvi programkövetelmények hasonló funkciót töltenek be, mint az OKJ-s képzések esetében az SZVK. Támogatott egyéb képzések esetén nem készül „központi” programkövetelmény, a képzési programot a felnőttképzési intézmény a támogatási szerződében foglaltaknak megfelelően készíti el.

A képzési program akkor jó, ha megfelel

- a képzési célnak (Megfelel a célcsoport szükségleteinek, és a képzés időkerete lehetővé teszi e célok elérését.);
- a megvalósíthatóság kritériumának (A képzés követelményrendszere megfelel a képzés céljainak; a célokból következnek a követelmények, és a képzés időkerete lehetővé teszi a követelmények teljesítését, a tananyag elsajátítását. A személyi és tárgyi feltételek az adott célcsoportban lehetővé teszik a képzési program megvalósítását; az értékelési rendszer pedig alkalmas a követelmények teljesítésének értékelésére.);
- az andragógiai követelményeknek (A képzési program felépítése modul szerkezetű. Korszerű a tananyag és a képzés módszere megfelel a célcsoportnak és a képzési célnak. A program lehetőséget biztosít az előzetesen megszerzett tudás elismerésére. A képzés kompetencia alapú).

A képzési program összeállítása után el kell juttatnunk a képzésről szóló információkat a potenciális résztvevők számára. A hirdetési stratégiát a képzés célcsoportja és az anyagi lehetőségeink határozzák meg. A hagyományos hirdetési formák (plakát, szórólap, újsághirdetés) mellett – esetleg azok helyett – érdemes kihasználni az internet nyújtotta ingyenes lehetőségeket. Ilyenek lehetnek az elektronikus hírlevelek, levelezőlisták, képzési portálok, adatbázisok. Az oktatásszervezők a reklámozás fontosabb módszerei közül leginkább a körlevelek, szórólapok, plakátok, programfüzetek, reklámfilmek, médiahirdetések – újság, rádió, televízió, on-line – nyújtotta lehetőségekkel élnek. Rendkívül fontos, hogy a képző intézménynek esztétikus, praktikus, átlátható, felhasználóbarát honlapja legyen.

4.2.1.1. A képzés indításával kapcsolatos teendők

Megfelelő marketing tevékenység eredményeképpen számos érdeklődő és jelentkező lesz a képzésekre. A képzési dokumentációban vezetendő adatok és a képzés személyhez kötése érdekében a résztvevőkkel jelentkezési lapot kell kitölteni, amelyeken bekérhetők a jelentkezők adatai. A jelentkezési lapot a képző intézmény állítja össze. Ő ellenőrzi, hogy a jelentkező megfelel-e a képzési programban meghatározott belépési feltételeknek. Amennyiben a képzés elvégzése előzetes iskolai végzettséghez kötött, úgy be kell kérni a végzettség meglétét igazoló dokumentumot, amelynek hitelesített másolatát egy példányban a képzés dokumentációjához kell csatolni. A papír alapon vagy elektronikusan beérkezett jelentkezési lapokat a szervezők összegyűjtik és összegzik. A jelentkezési lap beérkezéséről – legtöbbször e-mailen – mindig visszajelzést kell adni a jelentkezőnek. Végül a képzésre jelentkezőkből kialakíthatók a képzési csoportok és elkészíthető a képzés ütemezése. A képzésre jelentkezőket írásban – lehet e-mailen is – tájékoztatni kell a képzés indításáról, a képzés pontos szervezési feltételeiről, a képzés ütemezéséről, a résztvevők számára fontos információkról.

A képzés eredményes megvalósításához kiemelten fontos a megfelelő személyi feltételek biztosítása. A felnőttképzés eredményességének sokféle feltétele van. A kitűzött célok eléréséhez alapvetően

szükséges a képzési program gondos megtervezése és a – felnőttképzés módszertani alapelveinek figyelembe vételével –, a megfelelő minőségű tananyag elkészítése. A siker nagyon fontos összetevője a szakszerű szervezés és adminisztráció, valamint a megfelelő tanulási környezet biztosítása is. Ám valamennyi szempontot felülír az oktatók szakavatott munkája. A tanári munka minőségének ugyanis meghatározó szerepe van a képzésben résztvevők tanulási eredményességében. A képzési folyamat eredményességének legjelentősebb fokmérője tehát a felnőttoktató szakmai, módszertani, emberi felkészültsége, rátermettsége. Ezért az oktatók kiválasztása fokozott figyelmet érdemel. Az iskolai végzettségen és a szakmai felkészültségen kívül legalább ugyanolyan fontos az oktatók módszertani felkészültsége, kapcsolatteremtő képessége és etikus emberi magatartása.

Az oktatókat főállásban (felnőttképzésben ez ritka), vállalkozási szerződéssel vagy megbízási szerződéssel foglalkoztathatjuk. Az oktatók személyi anyagának az oktató önéletrajzát, a végzettségeket igazoló oklevelek, bizonyítványok képző intézmény által hitelesített fénymásolatát és a gyakorlati időről szóló nyilatkozatot kell tartalmaznia.

A személyi feltételek biztosításán túl a képző intézménynek biztosítani kell a képzés lebonyolításához szükséges tárgyi feltételeket. Az elméleti vagy gyakorlati képzést biztosító tanterem (tréningterem, számítástechnikai terem, nyelvi labor stb.) lehet a képző intézmény saját tulajdona, de lehet bérelt helyiség is (ezt bérleti szerződéssel kell igazolni). A képzési helyszínen a képzés megvalósításához szükséges tárgyi feltételeket biztosítani kell. Amennyiben OKJ-s képzés megvalósításáról van szó, úgy az SZVK felszerelés-jegyzékében szereplő eszközöket is biztosítani kell a képzés lebonyolításához.

A képzés megkezdése előtt, de legkésőbb az első képzési napon a képzésen résztvevőkkel felnőttképzési szerződést kell kötni. A felnőttképzési szerződés a felnőttképzést folytató intézmény és a képzésben résztvevő felnőtt között jön létre, a polgári jog általános szabályai szerint. A felnőttképzési szerződést a képző intézmény készíti el, a két fél jogait és kötelezettségeit szabályozza. Tartalmi elemeit a felnőttképzésről szóló 2013. évi LXXVII. törvény 13. § tartalmazza. A felnőttképzési szerződést minden képzésben résztvevővel meg kell kötni és 5 évig meg kell őrizni. A szerződésen

fel kell tüntetni, hogy a szerződés a felnőttképzési törvényről szóló 2013. évi LXXVII. törvény alapján kötött felnőttképzési szerződés. A felnőttképzési szerződést írásban kell megkötni.

A felnőttképzési szerződésnek az alábbi elemeket kell tartalmaznia:

1. a képzésnek az engedéllyel rendelkező képző intézmények nyilván-
tartásában szereplő megnevezését, nyilvántartásba vételi számát,
2. a képzési csoport
 - a) képzésének év, hónap, nap szerinti kezdési időpontját,
 - b) haladásának tananyagegységekre bontott, óraszám és hely-
szín szerinti ütemezését,
 - c) képzése befejezésének tervezett időpontjára vonatkozó adatokat,
figyelembe véve az előzetesen megszerzett tudás beszámítását,
3. a képzés elvégzésével megszerezhető dokumentum megjelölését,
4. a résztvevőnek a képzés során nyújtott teljesítménye ellenőrzésé-
nek, értékelésének módját, a vizsgára történő bocsátás feltételeit,
5. az elméleti tanórákról, a gyakorlati képzésről, illetve a konzultá-
ciókról való megengedett hiányzás mértékét és ennek túllépése
esetén a képzésben részt vevőt érintő következményeket,
6. a gyakorlati képzés helyét, időtartamát, ütemezését, valamint
a felnőtt számára a gyakorlati foglalkozással összefüggésben
esetlegesen biztosított juttatásokat,
7. a vizsga szervezésének módját, formáját, OKJ szerinti szak-
képesítés, illetve nyelvi képzés esetén az előírt vagy javasolt
vizsgaszervező intézmény megnevezését,
8. a képzési díj – külön a vizsgadíj és az esetlegesen szükséges javító-
vizsga díjának – mértékét és fizetésének módját, figyelembe véve
az előzetesen megszerzett tudás beszámítását, valamint a kép-
zési díj megfizetésének a képzés megvalósítása teljesítésével
arányban álló ütemezését,
9. a képzéshez nyújtott támogatás összegének költségvetési és
európai uniós források szerint történő feltüntetését,
10. a képzésben részt vevő felnőtt, illetve a felnőttképzést folytató
intézmény szerződésszegésének következményeit.

4.3. A képzés lebonyolítása, zárása és a kötelezően vezetendő dokumentumok

Ha megfelelő számú jelentkezőnk van, minden résztvevővel megkötöttük a felnőttképzési szerződést, az intézmény számlájára megérkeztek a részvételi díjak, illetve a kormányzati vagy európai uniós támogatások, akkor a képzés lebonyolításával kapcsolatos szervezési feladatokat és jogszabályi előírásokat kell teljesítenünk. Fontos feladat az oktatói értekezlet megtartása, ahol a felkért és szerződött oktatókat tájékoztatjuk a képzés menetéről, a csoport összetételéről. Egyeztetni kell az oktatókkal a képzési programot és a haladási naplót, átadjuk nekik az adatokkal feltöltött jelenléti ívet és a résztvevők adatait. Az oktatók folyamatosan vezetik a haladási naplót és aláírattják a jelenléti íveket, felvezetik az esetleges hiányzásokat, amelyeket próbaszerűen a képzés folyamán, és minden alkalommal a képzés végén az oktatásszervező ellenőriz. Hiányosság esetén az oktatásszervezőnek vagy a képzésért felelős vezetőnek jegyzőkönyvet kell készítenie.

A felnőttképzést folytató intézmény engedélyezett képzéseinek folytatásáról a képzést megelőzően 3 nappal adatot kell szolgáltatniuk a hatóság (Nemzeti Munkaügyi Hivatal) felé. Az adatszolgáltatási kötelezettségnek elektronikus úton kell eleget tenni.

A 2013. évi LXXVII. felnőttképzési törvény 15. § értelmében az alábbi adatokat kell rögzíteni az elektronikus rendszerben:

1. a felnőttképzést folytató intézmény megnevezése, székhelye, az engedély megszerzésének időpontja és száma,
2. a képzés megnevezése, OKJ szerinti szakképesítés megszerzésére irányuló képzés esetén a szakképesítés azonosító számára és megnevezése,
3. a képzési csoport
 - a) képzésének első képzési napja,
 - b) haladásának napokra, időpontokra és helyszínekre bontott, óraszám szerinti ütemezése,
 - c) képzése befejezésének tervezett időpontja,
 - d) résztvevőinek száma,

4. a képzés elvégzésével megszerezhető dokumentum megjelölése,
5. a képzésben résztvevők elégedettség-mérése (a képzés befejezését követő 45 napon belül).

A képzés napján az oktatásszervezőnek ellenőrizni kell az oktatás helyszíneit és a képzés lebonyolításához szükséges tárgyi feltételek meglétét. Amennyiben az oktató betegség vagy váratlan esemény miatt nem tud a képzés napján rendelkezésre állni, gondoskodnia kell a helyettesítés megszervezéséről.

Az első képzési napon az oktatásszervezőnek szóbeli tájékoztatást kell tartania a képzésben résztvevő felnőtteknek a képzésre vonatkozó információkról. Ekkor kerül sor a résztvevők tájékoztatására, a tematika ismertetésére, a felnőttképzési szerződések aláírására, illetve az igénybe vehető felnőttképzést kiegészítő tevékenységek ismertetésére. A felnőttképzést kiegészítő tevékenység olyan tevékenység, amely a felnőttképzésben folytatott képzések egyénre szabott kialakításának elősegítésére, a képzés hatékonyságának javítására vagy a munkavállalás elősegítésére irányul.

Felnőttképzést kiegészítő tevékenység lehet például a képzési szükségletek felmérése és képzési tanácsadás, pályakorrekciós tanácsadás, mentálhigiénés tanácsadás, álláskeresési technikák, tutorálás, mentorálás, korrepetálás, help desk szolgáltatás stb.

A képzés megkezdését megelőzően a felnőttképzési törvény előírása alapján kötelezően el kell végezni a képzésben résztvevő előzetesen megszerzett tudásának felmérését. Az előzetesen megszerzett tudás mérése annak felmérése, hogy a képzésre jelentkező dokumentumokkal nem igazolt tanulmányai vagy megszerzett gyakorlati tapasztalatai alapján képes-e a képzés során elsajátítandó tananyagegység követelményeinek teljesítésére, amelynek eredményeként a követelmények megfelelő szintű teljesítése esetén a tananyagegység elsajátítására irányuló képzési rész alól a képzésre jelentkezőt fel kell menteni. Az előzetes tudásmérést az OKJ-s képzések és a támogatott nyelvi képzések esetében kötelezően, a nem OKJ-s támogatott képzés és a támogatott egyéb képzések esetén a képzésre vonatkozó támogatási szerződés kötelező előírása alapján, egyébként a jelentkező kérésére kell biztosítani.

Ez azt jelenti, hogy a felnőttképzési intézmény köteles felmérni a felnőtt előzetesen megszerzett (nem csak formális, hanem nem-formális és informális úton megszerzett) tudását és kompetenciáját. Az előzetes tudás és kompetenciák mérése során azt kell megvizsgálni, hogy a felnőtt rendelkezik-e a feladat ellátásához, a munkakör betöltéséhez szükséges kompetenciákkal. Tudását mindig a képzés, illetve követelménymodul kimeneti kompetenciáihoz kell viszonyítani, hiszen a felmérés annak megállapítására irányul, hogy a képzésben részt vevő rendelkezik-e olyan tudással, amelynek elsajátítása a képzés vagy a modul célja és annak követelményeire irányul. Ha a felnőtt tudása megegyezik az egyes modul-tartalmakkal, akkor felmentést szerezhethet az óralátogatás alól, és akár azonnal modulzáró vizsgára bocsátható. Ezzel az egyén időt, energiát és pénzt takaríthat meg, mely motiváló hatással van rá, és így egyre több képzésen vehet részt élete során, megvalósítva saját élethosszig tartó tanulási folyamatát. Ez egyaránt előnyös lehet a társadalom és a felnőttképzést folytató intézmények számára is.

Az előzetesen megszerzett tudás mérését nem szabad összekeverni a bemeneti kompetencia mérésével. A bemeneti kompetencia képzés megkezdéséhez szükséges kompetencia. A bemeneti kompetencia mérése annak felmérésére irányul, hogy a képzésre jelentkező felnőtt a képzés megkezdéséhez előírt iskolai végzettség hiányában birtokában van-e azoknak a kompetenciáknak, amelyek a képzés megkezdéséhez és annak sikeres elvégzéséhez feltétlenül szükségesek. A bemeneti kompetencia mérés tehát iskolai végzettség (pl. befejezett általános iskolai végzettség) kiváltására szolgál, mérését az SZVK írja elő. Míg az előzetesen megszerzett tudás mérésénél a képzés kimeneti követelményeihez, addig a bemeneti kompetenciák mérésénél a képzés bemeneti követelményeihez képest végezzük el a mérést.

A képzés lebonyolításához kötődő dokumentumokat az oktatásszervezőnek kell előkészítenie, de azok kezelése és vezetése a képzést megvalósító oktató feladata. A részvétel nyomon követését jelenléti ív vezetésével, a képzés tartalmi megvalósulását képzési

(haladási) napló alkalmazásával kell dokumentálni. A haladási naplóban kell rögzíteni, hogy a képzés mennyiben felel meg a képzési programban leírtaknak. Ide kell bejegyezni az esetleges eltéréseket, illetve a résztvevők hiányzásait. A jelenléti ív és a haladási napló minden képzés elválaszthatatlan és kötelező része. A jelenléti ívet és haladási naplót kötelező vezetni az elméleti tanórán, gyakorlati foglalkozáson, illetve konzultáción, esetlegesen elektronikus úton folytatott szakmai felkészítésen is. A jelenléti íveket a résztvevőknek saját kezűleg kell aláírniuk. A jelenléti ívből és haladási naplóból egyértelműen ki kell derülnie, hogy ki hiányzott az órákról. Az oktatónak aláírásával kell igazolnia az adatok hitelességét. A jelenléti íveket és a haladási naplót – ahogy minden képzési dokumentumot – 5 évig meg kell őriznie a képző intézménynek.

A képzésben résztvevő felnőttek képzés közbeni teljesítményének értékelését az oktató határozza meg. A képzés végén a képzési programban meghatározottak szerint kell eljárni a vizsgák lebonyolítását illetően. Nem OKJ-s képzés esetén a képzés zárását biztosító vizsgát a képző intézmény szervezi meg. OKJ-s képzés esetén a szakmai képesítő vizsga szabályait jogszabály rögzíti. A vizsgaszervezés részleteit a 2.3. fejezet tartalmazza.

Összefoglalva: a tanfolyamok lebonyolítása során a felnőttképzési intézménynek a felnőttképzésről szóló 2013. évi LXXVII. 16. §-ában rögzített dokumentációkat kell kötelezően vezetnie, nyilvántartania és öt évig megőriznie. Ezek a következők:

1. az elméleti tanórán, gyakorlati foglalkozáson, konzultáción vezetett, a képzésben részt vevő felnőtt által aláírt jelenléti íveket, valamint a képzésben résztvevővel elektronikus úton folytatott szakmai felkészítést, ellenőrzést igazoló dokumentumokat,
2. a képzésben részt vevő felnőtt a felnőttképzési törvény 21. § (1) bekezdése alapján kezelt személyi adatait, valamint a képzés megkezdéséhez és folytatásához szükséges feltételeket igazoló eredeti dokumentumokat vagy azoknak a felnőttképzést folytató intézmény által hitelesített másolatait,
3. a felnőttképzési szerződést, a képzési programot, a képzésnek a képzési program szerinti megvalósítását igazoló dokumen-

tumokat, valamint a résztvevők hiányzásait dokumentáló haladási naplót,

4. a képzésben részt vevő felnőttnek a sikeres vizsga letételét vagy a képzés elvégzését igazoló dokumentumának a kiállító által hitelesített másolatát vagy a felnőttképzést folytató intézmény vizsgaszervezése esetén a bizonyítvány átvételéről szóló elismervény eredeti példányát,
5. a képzés megvalósításához szükséges személyi és tárgyi feltételek biztosítását szolgáló szerződések eredeti példányát,
6. az OSAP statisztikai adatszolgáltatási kötelezettség teljesítését igazoló adatlap eredeti példányát,
7. az oktatók foglalkoztatásával összefüggő dokumentumokat.

4.3.1. A képzés zárása

A képzés lezáró szakaszában a képzők összesítik a képzés értékelését. A résztvevők teljesítményeit összevetik a rendelkezésre álló idővel és forrásokkal, az eredményeket a kitűzött célokkal. Elemzik a hibákat, problémákat, akadályokat és kifejtik véleményüket, hogy a képzésben megkezdett munka a jövőben milyen reális fejlődésnek nézhet elébe. A résztvevők elégedettségéről az „Elégedettségi kérdőív” alkalmazásával gyűjthető információ. Kitöltésére jellemzően a képzés utolsó kontaktnapján kerül sor. Célszerű nem csak a résztvevőkkel, hanem az oktatókkal is elégedettségmérést csinálni. Az elégedettségi kérdőív számszerű adatait átlagolni és statisztikailag elemezni szükséges. A képzés végén a képző szerv átadja az eredményesen végzeteknek a látogatási igazolást, bizonyítványt vagy tanúsítványt. A résztvevő ennek átvételét aláírásával igazolja az átvételi elismervényen, a dokumentum előzőleg lefénymásolt és képző intézmény által hitelesített másolatát a képző intézménynek 5 évig meg kell őriznie.

A statisztikáról szóló, 1993. évi XLVI. törvény előírásai szerint, a felnőttképzést folytató intézmények a felnőttképzési tevékenységükről statisztikai célú adatszolgáltatásra kötelezettek. A vonatkozó jogszabályi előírásoknak megfelelően, a képzés lezárását követő

10 napon belül, a képző intézmény elektronikus úton statisztikai adatot szolgáltat a képzésről az OSAP 1665-ös (Országos Statisztikai Adatszolgáltatási Program) rendszerbe ([HTTPS://OSAP.NIVE.HU/?](https://osap.nive.hu/)). A beszolgáltatott adatok statisztikai célokat szolgálnak és alapját képezik az online módon elérhető felnőttképzési statisztikáknak ([HTTPS://STATISZTIKA.NIVE.HU/](https://statisztiika.nive.hu/)). A rendszerből pillanatok alatt lekérdezhetünk adatokat a felnőttképzés különböző szegmenseire, így például egy adott képzésben résztvevőkre, vagy akár a képzések földrajzi eloszlására vonatkozóan.

5. BEFEJEZÉS

A tanulmány írásának időpontjában már kihirdetésre került (MAGYAR KÖZLÖNY, 2013. június 13. 96. sz.) az új felnőttképzési törvény. A 2013. évi LXXVII. felnőttképzési törvény alapjaiban változtatja meg a felnőttképzés eddigi szabályozási és működési rendszerét. 2013. szeptember 1-től már csak az új törvény szerint lehet OKJ-s és más támogatott képzéseket indítani. A törvény – megakadályozva a felnőttképzési rendszer leállítását – átmeneti időszakot is kikötött, mely szerint azok az intézmények, amelyek 2013. augusztus 31-én érvényes akkreditációval rendelkeznek, a felnőttképzési intézmények elektronikus nyilvántartásában szereplő képzéseiket a 2001. évi CI. felnőttképzési törvény 2013. augusztus 31-én hatályos rendelkezései alapján indíthatják az intézmény-akkreditáció lejártáig, de legkésőbb 2014. augusztus 31-ig, amennyiben a képző intézmény 2013-ban szerezte meg az intézmény-akkreditációját, akkor legkésőbb 2015. március 31-ig.

A 2013 évi, új felnőttképzési törvény legfőbb jellemzője, hogy nem terjed ki a felnőttképzés teljes vertikumára. 4 képzési kör tartozik az új törvény hatálya alá:

- az állam által elismert, OKJ-s képzések,
- a nem OKJ-s, támogatott egyéb szakmai képzések,
- az általános nyelvi képzések, és támogatott egyéb nyelvi képzések,
- a támogatott egyéb képzések.

A támogatott képzések azok, amelyek valamilyen kormányzati vagy európai uniós forrásból valósulnak meg.

Szabályozás nélkül maradnak a jövőben a nem támogatott szakmai képzések, pl. a vállalati továbbképzések vagy a nem támogatott általános képzések. Mindkettőben jelentős volt az elmúlt években a felnőttképzési aktivitás.

A másik jelentős változás a felnőttképzési tevékenység megkezdését és folytatást érinti. Az eddigi kétszintű működés (nyilvántartási szint és akkreditációs szint) megszűnik. A felnőttképzési tevékenység hatósági engedély birtokában kezdhető meg és folytató a jövőben. Az engedélyeztetési eljárás részleteit kormányrendelet fogja tartalmazni. A hatósági engedélyt a Nemzeti Munkaügyi Hivatal adja ki. Jelentős változás lesz a programkövetelmények rendszere, amelyeket a nem OKJ-s szakmai képzésekhez kell elkészíteni, az SZVK-hoz hasonló tartalommal. A programkövetelmények nyilvántartását a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara fogja vezetni. Az új törvény kötelezővé teszi a pályakövetés és az előzetesen megszerzett tudás mérését. Az új törvény változatlanul tartalmazza a képzési programra, a felnőttképzési szerződésre valamint a képzés során vezetni szükséges dokumentumokra korábban is érvényes előírásokat. Az új felnőttképzési törvény keretjellel szabályoz, értelmezéséhez és alkalmazásához több kormány- és miniszteri rendelet kiadása szükséges. Ezek a jogszabályok a tanulmány írásának (2013. június) időpontjában még nem jelentek meg.

Az új törvény az elmúlt 12 évben megszokottól eltérő pályára állítja a felnőttképzés rendszerét. Nem látszik még világosan, hogy kik lesznek ennek az új rendszernek a szereplői és az új felnőttképzési piacon kik és milyen szerepet fognak betölteni. Hogy az új jogi szabályozás milyen eredménnyel fogja az eddiginél magasabb minőségű rendszer irányába elmozdítani a felnőttképzést? Ennek hatásait kb. 5-10 év múltán tudjuk majd értékelni.

(A kézirat lezárult: 2013. június)

6. IRODALOMJEGYZÉK

- Bajusz Klára – Németh Balázs: Felnőttoktatási felfogások a 20. században. Andragógia Szöveggyűjtemény I. Pécs, Publikon Kiadó, 2011
- Benedek András – Csoma Gyula – Harangi László (főszerk.): Felnőttoktatási és képzési lexikon. Budapest, Szaktudás Kiadó Ház, 2002
- Benedek András (2003): Változó Szakképzés. Budapest, OKKER
- Halász Gábor: Tanulás és európai integráció. In: Mayer József – Singer Péter (szerk.): A tanuló felnőtt – a felnőtt tanuló. Budapest, Országos Közoktatási Intézet, 2004
- Halász Gábor: Az oktatás az Európai Unióban. Tanulás és együttműködés. Budapest, Új Mandátum Kiadó, 2012
- Németh Balázs: A lifelong learning koncepció történeti gyökerei. Tudásmenedzsment, 2001. II. évf./ 1. szám, 39–44.
- OSAP (2013a): A felnőttképzésben való részvétel finanszírozási forma szerint. 2013. 01. 31-i megtekintés: www.osap.nive.hu
- OSAP (2013b): A felnőttképzésbe beiratkozottak száma. 2013. 01. 31-i megtekintés: www.osap/nive.hu
- Udvardi-Lakos Endre: Paradigmaváltás a gyakorlatban I. A modularitás. Szakképzési Szemle, 2005. 4. szám, 345–379.
- Zachár László: A felnőttképzés rendszere és főbb mutatói. 2003. 2012. 11. 20-i megtekintés: www.oki.hu/cikk.php?kod=fk-zachar-fk.html
1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról
1993. évi LXXVI. törvény a szakképzésről

1993. évi XLVI. törvény a statisztikáról
1997. évi CLV. törvény a fogyasztóvédelemről
2001. évi CI. törvény a felnőttképzésről
2003. évi LXXXVI. törvény a szakképzési hozzájárulásról és a képzési rendszer fejlesztésének támogatásáról
- A 2011. évi CLXXXVII. törvény a szakképzésről
2011. évi CLV. törvény a szakképzési hozzájárulásról, illetve a képzések fejlesztésének támogatásáról
2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről
2013. évi LXXVII. törvény a felnőttképzésről
- 22/2004 (II. 16.) Korm. rendelet a felnőttképzést folytató intézmények és a felnőttképzési programok akkreditációjának szabályairól
- 133/2010. (IV. 22.) Korm. rendelet az Országos Képzési Jegyzékről és az Országos Képzési Jegyzék módosításának eljárásrendjéről
- 150/2012. (VII. 6.) Korm. rendelet az Országos Képzési Jegyzékről és az Országos Képzési Jegyzék módosításának eljárásrendjéről
- 217/2012. (VIII. 9.) Kormányrendelet az állam által elismert szakképesítések szakmai követelménymoduljairól
- 24/2004. (VI. 22.) FMM rendelet az akkreditációs eljárás és követelményrendszer részletes szabályairól
- 1/2006. (II. 17.) OM rendelet az Országos Képzési Jegyzékről és az Országos Képzési Jegyzékbe történő felvétel és törlés eljárási rendjéről
- 2/2010. (II. 16.) SZMM rendelet a felnőttképzési tevékenység megkezdésének és folytatásának részletes szabályairól
- 20/2007. (V. 21.) SZMM rendelet a szakmai vizsgáztatás általános szabályairól és eljárási rendjéről

Felelős kiadó:
Szabó Ferenc
Nyomta:
Generál Nyomda Kft.
6728 Szeged, Kollégiumi út 11/H
Fax: +36 62 445 003
E-mail: info@generalnyomda.hu
Felelős vezető:
Hunya Ágnes ügyvezető
Megjelent 200 példányban